

Concurrentiekracht van de Nederlandse eiersector

LEI

WAGENINGEN UR

Concurrentiekracht van de Nederlandse eiersector

P.L.M van Horne

LEI-rapport 2012-079

December 2012

Projectnummer LEI 2273000409

Projectnummer PPE 2273000407

LEI Wageningen UR, Den Haag

Het LEI kent de volgende onderzoeksvelden:

Sector & Ondernemerschap

Regionale Economie & Ruimtegebruik

Markt & Ketens

Internationaal Beleid

Natuurlijke Hulpbronnen

Consument & Gedrag

Concurrentiekracht van de Nederlandse eiersector

Horne, P.L.M van

LEI-rapport 2012-079

ISBN/EAN: 978-90-8615-599-6

74 p., fig., tab., bijl.

Project BO-12.06-002-005, 'concurrentiekracht pluimveesector'

Dit onderzoek is uitgevoerd binnen het kader van het EZ- programma
Beleidsondersteunend Onderzoek; Thema: Ondernemerschap en Innovatie en
in opdracht van het Productschap Pluimvee en Eieren.

Foto omslag: Marcel Bekken/De Beeldkuil

Bestellingen

070-3358330

publicatie.lei@wur.nl

Deze publicatie is beschikbaar op www.wageningenUR.nl/lei

© LEI, onderdeel van Stichting Dienst Landbouwkundig Onderzoek, 2012
Overname van de inhoud is toegestaan, mits met duidelijke bronvermelding.

Het LEI is ISO 9001:2008 gecertificeerd.

Inhoud

	Woord vooraf	7
	Samenvatting	8
	S.1 Belangrijkste uitkomsten	8
	S.2 Overige uitkomsten	9
	S.3 Methode	10
1	Inleiding	14
	1.1 Probleemstelling en aanleiding	14
	1.2 Werkwijze	14
	1.3 Opbouw van het rapport	15
2	Leghennensector in Nederland	16
	2.1 Structuur	16
	2.2 Inkomen	16
	2.3 Solvabiliteit	17
	2.4 Kostprijsontwikkeling	18
	2.5 Productierechten	19
3	Markt voor eieren in Nederland, Duitsland en enkele omringende landen	20
	3.1 Inleiding	20
	3.2 Markt voor tafeleieren in Nederland	20
	3.3 Markt voor tafeleieren in Duitsland	24
	3.4 Markt voor tafeleieren in enkele omringende landen	29
4	Kostprijs scharreleieren in 2011 in Europa	33
	4.1 Inleiding	33
	4.2 Kostprijs scharreleieren 2011 in enkele EU-landen	33
	4.3 Kostprijs scharreleieren na sorteren, verpakken en transport	38

5	Kostprijs kooi-eieren in 2011 en 2012 in Europa	40
5.1	Inleiding	40
5.2	Kostprijs kooi-eieren 2011 in enkele EU-landen (traditionele kooihuisvesting)	40
5.3	Kostprijs kooi-eieren 2012 in enkele EU-landen (verrijkte kooi/kolonie)	44
6	Kostprijs kooi-eieren in 2011 buiten Europa	46
6.1	Inleiding	46
6.2	Kostprijs kooi-eieren in enkele landen buiten Europa	46
6.3	Invloed van Europese regelgeving op de kostprijs	48
6.4	Aanbiedingsprijs van eieren uit derde landen in 2012	50
6.5	Aanbiedingsprijs van eipoeder uit derde landen in 2012	52
7	Markt perspectief	54
7.1	Vraag en aanbod van scharreleieren in Nederland en Duitsland in 2012	54
7.2	Markt voor eieren in het tussensegment in Nederland	56
7.3	Markt voor alternatieve eieren in de omringende landen	58
8	Conclusies en analyse concurrentiekracht	61
	Literatuur en websites	67
	Bijlagen	
1	Uitvoerbestemming van consumptie-eieren	69
2	Methode van kostprijsberekening	70
3	Uitgangspunten en resultaten kostenprijs eieren in verschillende houderijsystemen	72

Woord vooraf

Het LEI heeft op verzoek van het ministerie van Economische Zaken (EZ) en het Productschap Pluimvee en Eieren (PPE) een onderzoek uitgevoerd naar de concurrentiekracht van de Nederlandse eiersector. Centrale vraag daarbij is of de Nederlandse eierketen concurrerend is. Belangrijk onderdeel van de studie is een vergelijking van de huidige en toekomstige positie van de Nederlandse eierketen ten opzichte van de belangrijkste concurrerende productielanden. In deze studie zijn de productiekosten van eieren in Nederland vergeleken met de productiekosten in het belangrijke afzetgebied Duitsland en met die van enkele concurrerende landen in Noordwest Europa. Ook is een vergelijking gemaakt van productiekosten van eieren met enkele landen buiten Europa.

Deze studie is begeleid door een commissie met daarin vertegenwoordigers van het ministerie EZ, het productschap PPE, de Nederlandse Organisatie van Pluimveehouders (NOP), de Nederlandse Vakbond Pluimveehouders (NVP), de eierhandel (ANEVEI) en de pluimveeslachterijen (NEPLUVI). Deze commissie is enkele malen bij elkaar geweest voor overleg over de werkwijze en aanpak van de studie en om het concept eindrapport te bespreken. Voor de internationale vergelijking van de productiekosten hebben vele instellingen, organisaties en bedrijven in binnen- en buitenland data en informatie aangeleverd. Onze dank gaat uit naar de leden van de begeleidingscommissie en alle personen die informatie hebben verstrekt ten behoeve van dit project.

Ir. L.C. van Staalduin
Algemeen Directeur LEI Wageningen UR

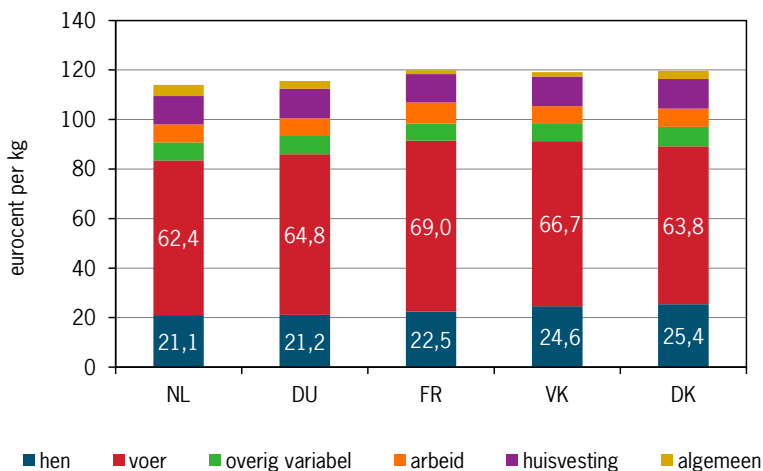
Samenvatting

S.1 Belangrijkste uitkomsten

De productie van eieren in Nederland is de laatste jaren toegenomen tot ruim 10 mld. eieren. Door het EU-verbod op het houden van leghennen in traditionele kooihuisvesting is het merendeel van de leghenbedrijven omgeschakeld naar alternatieve houderijsystemen (vooral scharrelhennen). Het aanbod scharreleieren in Nederland is fors toegenomen terwijl de Nederlandse vraag naar scharreleieren gelijk blijft. Gelijktijdig is in de Duitse markt zowel het aanbod als de vraag naar scharreleieren toegenomen. Het resultaat is een overaanbod aan scharreleieren, die afgezet moeten worden in de omringende landen of verwerkt moeten worden door de eierproductenindustrie. Door de lagere kostprijs van scharreleieren in Nederland en de efficiënte en goed georganiseerde eierhandel zijn er mogelijkheden voor afzet van tafeleieren in Frankrijk en het VK.

In enkele landen in Noordwest-Europa worden scharrelhennen gehouden op een vergelijkbare wijze als in Nederland. De kostprijs op het leghennenbedrijf in Nederland is vergeleken met die in Duitsland, Frankrijk, VK en Denemarken. Figuur S.1 geeft de kostprijs per kg eieren opgedeeld naar de verschillende kostenposten. De kostprijs in Nederland is lager door de lagere voerprijs, goede technische resultaten (onder andere meer eieren per hen) en het gebruik van volièresystemen (met een hoge arbeidsproductiviteit en lagere huisvestingskosten). Ongunstig voor de Nederlandse leghennenhouders zijn de hoge mestafzetkosten.

Figuur S.1 **Kostprijs voor scharreleieren (eurocent per kg) in enkele Europese landen in 2011**

S.2 Overige uitkomsten

In veel landen in Zuid- en Oost-Europa zijn leghennenhouderijen in 2011 en 2012 omgeschakeld naar huisvesting van leghennen in verrijkte kooien. Door deze omschakeling is de kostprijs met gemiddeld 7% gestegen ten opzichte van de houderij in traditionele kooien. De kostprijs voor eieren in enkele derde landen (Oekraïne, de VS, Argentinië en India) was in 2011 is 20% tot 30% lager dan in Europa. In deze landen is de kostprijs lager door een lagere voerprijs, lagere kosten voor huisvesting en arbeid en het ontbreken van mestafzetkosten. Ook is de kostprijs lager door het ontbreken van wet- en regelgeving op het terrein van milieu, voedselveiligheid en dierenwelzijn. De EU-leghennenhouderij heeft echter te maken met allerlei regelgeving. Het aandeel van kosten direct gerelateerd aan EU-wetgeving was in 2012 ruim 15%. In de huidige situatie beschermen invoerheffingen de EU van grote hoeveelheden invoer van eieren en eierproducten. Door de gestegen kostprijs in de EU, als gevolg van de nieuwe wetgeving voor huisvesting van leghennen, is het belangrijk dat de invoerheffingen op het huidige niveau blijven.

S.3 Methode

Voor het onderzoek is informatie verzameld over aanbod en vraag naar eieren in Nederland en Duitsland. Ook van enkele omliggende landen zijn gegevens over de eiersector verzameld. Alle data van de laatste jaren zijn vervolgens geanalyseerd en in tabellen en grafieken gepresenteerd. Hierbij is binnen- en buitenlandse literatuur gebruikt in de vorm van rapporten, publicaties, artikelen en websites. Vervolgens zijn de productiekosten van eieren voor een aantal belangrijke eierproducerende EU-landen en een viertal derde landen berekend. In alle landen werden gegevens verzameld over prijzen (diervoeder, jonge hennen), technische resultaten (eierproductie, voeropname), investeringen (stallen, inventaris) en overige kosten (rente, arbeid en mestafvoer). Het basisjaar voor de gegevens was 2011. De totale kosten zijn omgerekend naar euro's op basis van de gemiddelde wisselkoers in 2011.

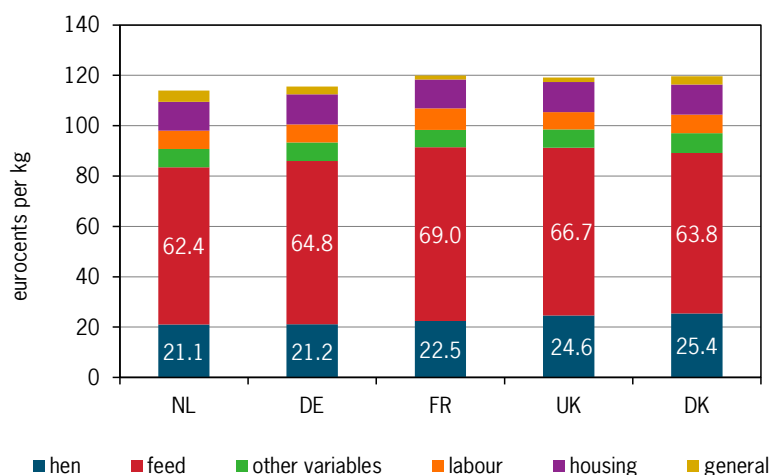
Summary

Competitiveness of the Dutch Egg Sector

S.1 Key findings

In recent years, egg production in the Netherlands has increased to more than 10 billion eggs per year. Due to the EU ban on keeping laying hens in traditional cage housing, the majority of egg farms have switched over to alternative farming systems, particularly barn hen systems. The supply of barn eggs in the Netherlands has increased sharply, while the demand for barn eggs in the Netherlands has remained the same. At the same time, in the German market, both the supply of and demand for barn eggs have increased. The result is a Dutch surplus of barn eggs, which must then be sold in surrounding countries or processed by the egg product industry. The lower production costs of barn eggs in the Netherlands and the efficient and well-organised egg trade mean that there are possibilities to sell table eggs in France and the UK.

In a few countries in north-western Europe, the system for keeping barn hens is comparable to the Dutch system. The production costs of egg farms in the Netherlands has been compared to the production costs in Germany, France, the UK, and Denmark. Figure S.1 shows the production costs per kilo of eggs, divided according to the various cost items. The production costs in the Netherlands are lower due to lower feed prices, good technical results (such as more eggs per hen), and the use of aviary barn systems (with good labour productivity and lower housing costs). A less positive factor for Dutch barn egg farmers is the high manure disposal costs.

Figure S.1**Production costs for barn eggs (eurocents per kg) in various European countries in 2011**

S.2 Complementary findings

In 2011 and 2012, egg farms in many countries in Southern and Eastern Europe switched from traditional cage systems to keeping laying hens in enriched cages. As a result of the switch, the production costs increased by 7% on average as compared to keeping hens in traditional cages. The production costs for eggs elsewhere in the world (Ukraine, the US, Argentina, and India) in 2011 was 20% to 30% lower than in Europe. The lower production costs in these countries is due to lower feed prices, lower costs for housing and labour, and the lack of manure disposal costs. The production costs are also kept low by the lack of laws and regulations in the areas of the environment, food safety, and animal welfare. Egg farming in the EU, however, must comply with a range of regulations. In 2012, the percentage of costs directly related to EU legislation was more than 15%. In the current situation, import levies protect the EU against large-scale imports of eggs and egg products. The higher production costs in the EU, which is a direct result of the new legislation regarding housing for laying hens, means that it is important that import levies stay at the current rates.

S.3 Methodology

For the study, information was collected regarding supply of and demand for eggs in the Netherlands and Germany. Data about the egg sector in various surrounding countries was also collected. All the data from recent years was then analysed and presented in graphs and charts. Dutch and international literature, in the form of reports, publications, articles, and websites, was also used during this process. Then the production costs of eggs for a number of important egg-producing countries in the EU and four 'third countries' were calculated. For all countries, data was collected regarding prices (animal feed, young hens), technical results (egg production, feed intake), investments (poultry houses, equipment), and other costs (interest, labour, and manure disposal). The baseline year for this data is 2011. The total costs have been converted into euros on the basis of the average exchange rate in 2011.

1 Inleiding

1.1 Probleemstelling en aanleiding

De inkomens van de primaire pluimveebedrijven staan al jaren onder druk. De leghennenbedrijven hebben de laatste jaren fors geïnvesteerd in nieuwe stalinrichting om te voldoen aan wetgeving op het terrein van dierenwelzijn en milieu. Hierdoor is de solvabiliteit afgenomen. De vraag kan gesteld worden of de pluimveebedrijven de komende jaren nieuwe investeringen kunnen doen om zo tegemoet te komen aan maatschappelijke wensen. Veel kostprijsverhogende maatregelen kunnen niet of nauwelijks worden doorberekend in de prijzen. Gelijktijdig wordt de internationale markt, naar verwachting, verder geliberaliseerd. Tegen deze achtergrond is het wenselijk om een analyse te maken van de concurrentiekracht van de Nederlandse pluimveeketen en de kansen en bedreigingen voor de sector in beeld te brengen.

1.2 Werkwijze

In dit onderzoek is onderscheid gemaakt naar de beide deelsectoren eieren en pluimveevlees. Het onderzoek voor de pluimveevleesketen wordt apart gerapporteerd in een LEI-onderzoeksrapport. In dit onderzoek is gebruik gemaakt van bestaande studies en rapporten van onderzoeksinstellingen en commissies. Bij aanvang van de studie is de bestaande situatie in beeld gebracht om vervolgens vanuit deze analyse de kansen en bedreigingen alsook de sterke en zwakke punten van de eierketen te beschrijven. Een belangrijk onderdeel van de studie was de kostprijsvergelijking. Voor scharreleieren en kooi-eieren is een vergelijking gemaakt van de Nederlandse kostprijs met de kostprijs in enkele andere EU-landen. Vervolgens is de gemiddelde kostprijs in de EU vergeleken met de productiekosten in enkele landen buiten de EU. Deze vergelijking was de basis voor de analyse van de concurrentiekracht van de Europese eiersector en de beschrijving van mogelijke gevolgen bij een verdere liberalisering van de wereldhandel.

1.3 Opbouw van het rapport

Na een korte beschrijving van de sector in hoofdstuk 2, waarbij het accent ligt op de structuur en inkomensontwikkeling, wordt in hoofdstuk 3 de markt voor eieren in Nederland, Duitsland en enkele omliggende landen beschreven. Vervolgens wordt in hoofdstuk 4 de kostprijs van scharreleieren in Nederland vergeleken met enkele andere EU-landen en in hoofdstuk 5 wordt deze vergelijking gemaakt voor kooi-eieren. In hoofdstuk 6 wordt de Europese kostprijs vergeleken met enkele derde landen. In hoofdstuk 7 wordt ingegaan op het marktperspectief voor alternatieve eieren. Het rapport wordt afgesloten met conclusies en een overzicht met kansen en bedreigingen alsook de sterke en zwakte punten van de Nederlandse eiersector.

2 Leghennensector in Nederland

2.1 Structuur

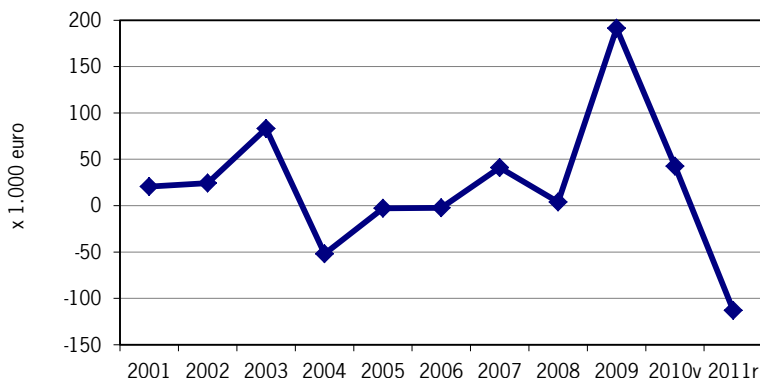
In 2011 werden in Nederland op 1130 bedrijven in totaal 34,1 mln. leghennen gehouden. Hiervan waren 720 gespecialiseerde leghennenbedrijven die samen 85% van de leghennen houden (De Bont et al., 2011). De bedrijven met leghennen kunnen worden ingedeeld naar het houderijsysteem dat gebruikt wordt. Na het verbod op huisvesting van leghennen in traditionele kooihuisvesting per januari 2012 zijn er in Nederland vier houderijsystemen, namelijk verrijkte kooi/kolonie, scharrel, scharrel met vrije uitloop en biologisch. Op de peildatum 1 juli 2012 was de verdeling van de hennen (PVE, 2012a) over deze systemen als volgt: 19% in verrijkte kooi/kolonie, 61% scharrelhennen, 15% hennen met vrije uitloop en 5% biologische leghennen.

2.2 Inkomen

Het LEI berekent jaarlijks de bedrijfsresultaten en inkomens van leghennenbedrijven (De Bont et al., 2011). Figuur 2.1 geeft de ontwikkeling van het inkomen uit bedrijf voor leghennenbedrijven van 2001 tot en met 2011. Het inkomen wordt berekend per onbetaalde arbeidsjaareenheid. Figuur 2.1 laat zien dat er grote verschillen zijn in inkomen tussen de jaren. In 2004 was het inkomen negatief als gevolg van de uitbraak van vogelgriep in 2003. Het inkomen in 2009 was zeer hoog (191.000 euro) als gevolg van het lagere aanbod van eieren in Duitsland door de omschakeling van Duitse bedrijven van traditionele kooihuisvesting naar koloniehuisvesting of alternatieve huisvesting van leghennen. Na het goede jaar 2009 kwam een jaar met een gemiddeld inkomen in 2010 en een zeer negatief resultaat (-113.000 euro) in 2011. Eerder onderzoek heeft aangetoond dat er tussen de bedrijven grote verschillen zijn in bedrijfsresultaat en inkomen. Deze verschillen in inkomen worden onder andere veroorzaakt door verschillen in kostprijzen (Van Horne, 2008). De hoogte van de kostprijs wordt weer sterk bepaald door het technisch resultaat en de prijzen van inputfactoren, waarbij de voerprijs de belangrijkste is.

Figuur 2.1

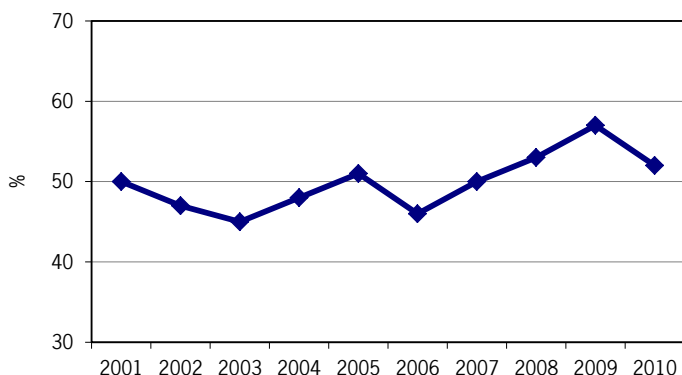
**Ontwikkeling van inkomen uit bedrijf van leghennenbedrijven
(x 1.000 euro per onbetaalde arbeidsjaareenheid) 2001 tot
2010 (voorlopig) en 2011 (raming)**

Bron: Bedrijveninformatienet van het LEI.

2.3 Solvabiliteit

Bedrijven met leghennen hebben een grote vermogensbehoefte. Vooral de bedrijven die de laatste jaren zijn omgeschakeld naar koloniehuisvesting of alternatieve huisvesting hebben forse investeringen gepleegd. Ook is op een aantal bedrijven veel kapitaal vastgelegd in pluimveerechten (Boone en Dolman, 2010). Het aandeel eigen vermogen van het totale bedrijfsvermogen wordt solvabiliteit genoemd en deze was voor de leghennenbedrijven in 2010 gemiddeld 52%. Figuur 2.2 geeft het verloop van de solvabiliteit op leghennenbedrijven tussen 2001 en 2010. De gemiddelde solvabiliteit schommelt rond de 50%. In 2009 was, als gevolg van het hoge inkomen, de solvabiliteit het hoogst met een gemiddelde van 57%. In 2010 daalde deze waarde naar 52%.

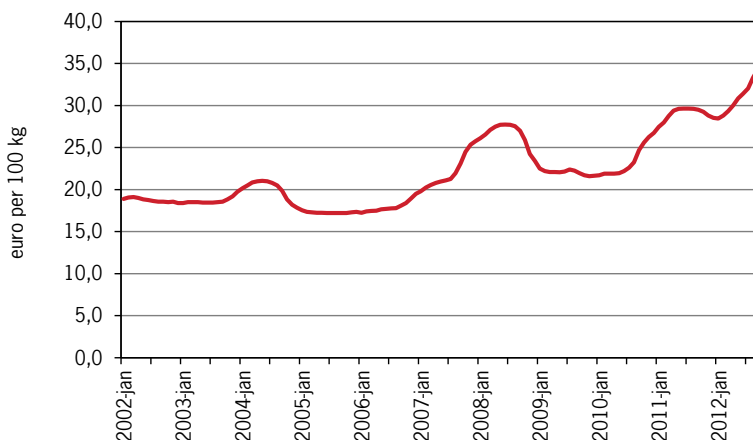
Figuur 2.2**Ontwikkeling van de solvabiliteit op leghennenbedrijven
tussen 2001 en 2010**

Bron: Bedrijveninformatienet van het LEI.

Er zijn echter grote verschillen in solvabiliteit tussen bedrijven. In de jaren 2001 tot 2003 en de jaren 2004 tot 2006 was het percentage leghennenbedrijven met een solvabiliteit lager dan 50% respectievelijk 42% en 59%. In de periode 2007 tot 2009 was het percentage 58%. Voor het meest recente jaar 2010 waarvan cijfers beschikbaar zijn, had 46% van de leghennenbedrijven een solvabiliteit lager dan 50%. Op een aantal bedrijven is de solvabiliteit de laatste jaren fors gedaald. Dit was het gevolg van hoge investeringen die grotendeels zijn gefinancierd met nieuwe leningen.

2.4 Kostprijsontwikkeling

De kostprijs van eieren wordt voor een belangrijk deel bepaald door de prijs van het voer. In een voorgaande studie (Van Horne, 2008) is de kostprijs van kooi-eieren voor Nederland in 2006 berekend op 68 eurocent per kg eieren gebaseerd op een voerprijs van ruim 16 euro per 100 kg. De voerprijs is in de jaren na 2006 fors gestegen. Figuur 2.3 geeft de ontwikkeling van de voerprijs tussen 2002 en 2012. De eerste piek in prijs van legmeel was in 2008 gevolgd door een tweede piek in 2011 en 2012. Het gevolg was een forse toename in de kostprijs voor eieren. In vergelijking met de kostprijs van 68 eurocent in 2006 is de kostprijs van kooi-eieren in 2011 gestegen naar 94 eurocent per kg eieren.

Figuur 2.3**Ontwikkeling voerprijs (legmeel) (euro per 100 kg, exclusief btw)**

Bron: LEI, Prijs-informatie-desk.

2.5 Productierechten

Nederland kent een systeem van productierechten. Dit betekent dat een pluimveebedrijf dat het aantal dieren wil uitbreiden pluimveerechten moet aankopen. In de meststoffenwet, zoals die nu van kracht is, is opgenomen dat het stelsel van varkens- en pluimveerechten tot 2015 in werking blijft. Om een beeld te geven van de invloed op de kostprijs is een voorbeeld uitgewerkt. De aankoopprijs voor een pluimveerecht is bijvoorbeeld 8 euro (de prijs per recht varieert en was in 2008 10 euro en in oktober 2012 was de prijs 6 euro). Een pluimveerecht geeft de mogelijkheid om 1 extra leghen te houden. Indien dit pluimveerecht in 5 jaar wordt afgeschreven en de rente is 4%, dan zijn de jaarkosten voor het pluimveerecht 1,76 euro. Bij een productie van 20 kg eieren per henplaats per jaar is dit bijna 9 eurocent per kg eieren. Voor een bedrijf waar het aantal dierplaatsen met 25% is toegenomen op basis van de aankoop van pluimveerechten wordt de kostprijs voor het gehele bedrijf verhoogd met ruim 2 eurocent per kg eieren.

3 Markt voor eieren in Nederland, Duitsland en enkele omringende landen

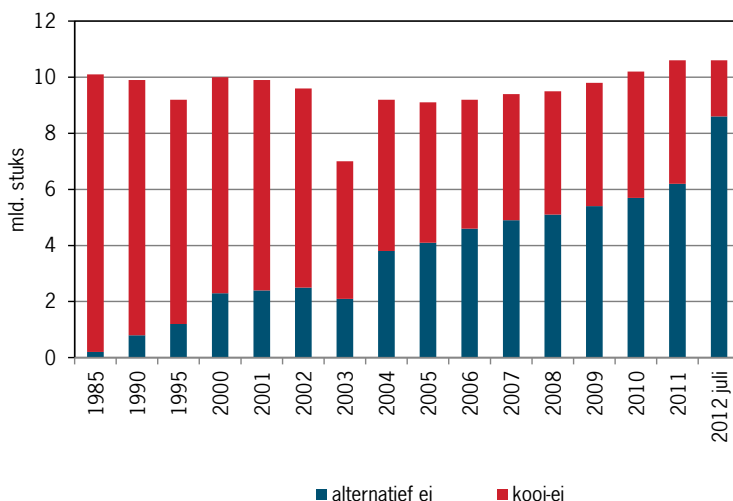
3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de ontwikkelingen in de markt voor tafeleieren voor een aantal landen beschreven. Naast Nederland is Duitsland veruit de belangrijke afzetmarkt voor Nederlandse eieren. In paragraaf 3.2 wordt de markt voor eieren in Nederland beschreven en in paragraaf 3.3 voor Duitsland. In paragraaf 3.4 worden de belangrijkste ontwikkelingen in enkele andere omringende landen beschreven, namelijk Frankrijk, VK, België en Denemarken.

3.2 Markt voor tafeleieren in Nederland

Productie

In 2011 was de totale productie 10,6 mld. eieren (PVE, 2012b). In figuur 3.1 wordt de ontwikkeling van de productie van eieren weergegeven voor 1985, 1990, 1995 en alle jaren vanaf 2000. Uit de figuur blijkt dat tot het jaar 2010 de productie van eieren schommelde tussen 9 en 10 mld. In 2003 was de productie van eieren als gevolg van de uitbraak van vogelgriep laag en in de daarop volgende jaren volgde een herstel van de productie met een gestage toename tot het hoogste niveau in 2011. Figuur 3.1 geeft ook de ontwikkeling van het aandeel hennen gehouden in alternatieve houderijsystemen. Hieruit blijkt dat vooral in de jaren na 2003 en meer recent in 2011 en 2012 het aandeel alternatieve houderijsystemen is toegenomen. Het aantal hennen gehouden in alternatieve houderijsystemen, dit zijn alle niet kooisystemen, was in 2011 gemiddeld, op basis van cijfers van het PVE, 69%. Volgens de laatste waarneming op 1 juli 2012 was aantal hennen in alternatieve houderijsystemen 81% en in kooisystemen 19%. Deze laatste groep hennen wordt in Nederland gehouden in verrijkte kooien of koloniehuisvesting. De exacte verdeling op 1 juli 2012 over alle houderijsystemen is weergegeven in paragraaf 2.1.

Figuur 3.1**Ontwikkeling productie (miljard eieren) in Nederland met verdeling naar kooi- en alternatieve eieren**

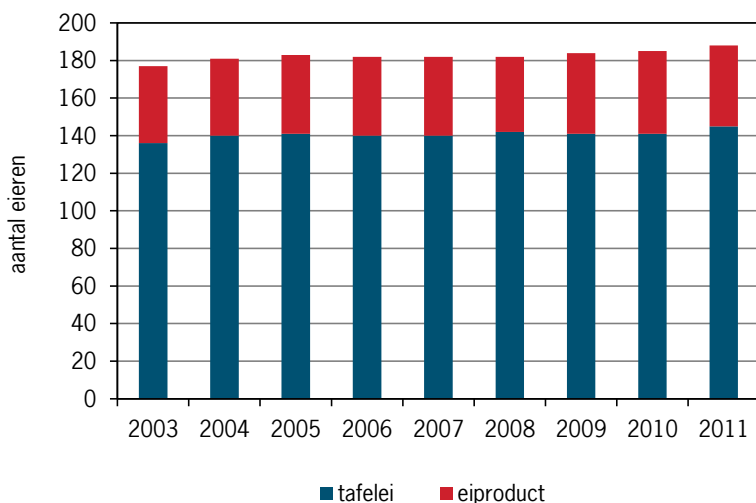
Bron: CPE/PVE, vanaf 2005 PVE-KIP-registratie.

Consumptie

De consumptie van eieren in 2011 was 188 eieren per hoofd van de bevolking. In de periode vanaf 2004 was de consumptie van eieren stabiel op een niveau van 180 tot 185 eieren per hoofd. De laatste jaren lijkt het verbruik iets toe te nemen. Figuur 3.2 geeft een overzicht van de consumptie vanaf 2003. De figuur geeft ook de verdeling naar verbruik in tafeleieren en eierproducten. Het verbruik van eieren in verwerkte producten, zoals ijs, gebak en deegwaren, was in 2011 43 eieren per hoofd van de bevolking (PVE, 2012b). Zoals uit figuur 3.2 blijkt, neemt het aandeel eierproduct in het totale verbruik de laatste jaren iets toe.

Figuur 3.2

Ontwikkeling van de totale consumptie van eieren (stuks per hoofd per jaar) en de verdeling in verbruik naar tafeleieren en eierproducten

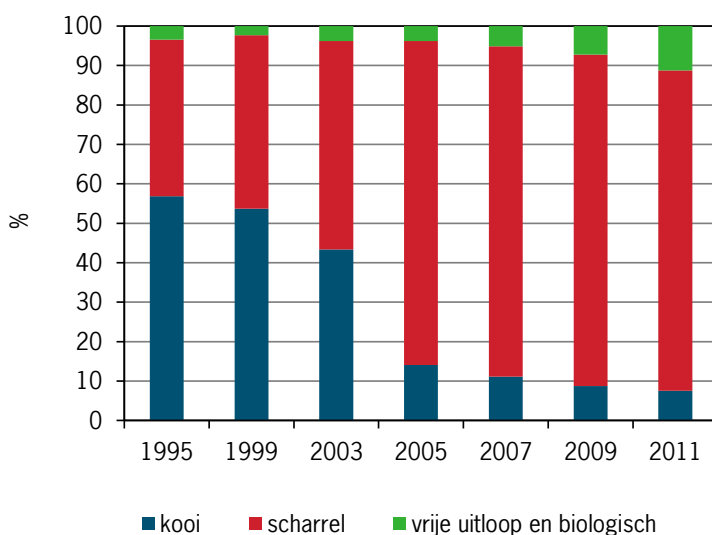
Bron: PVE (2012b) en IEC (2012).

Verbruik naar soorten eieren

Het verbruik van tafeleieren heeft betrekking op de aankopen van eieren in de schaal door de Nederlandse consumenten. De verkoopkanalen van tafeleieren zijn supermarkten, speciaalzaken, markt en producenten (verkoop op de boerderij). Het overgrote deel van de verkoop gaat via de supermarkten. In 2011 was het aandeel supermarkten 88,6% (PVE, 2012b). De verkoop van tafeleieren heeft betrekking op vier soorten eieren: kooi, scharrel, vrije uitloop en biologisch. De huishoudelijke aankopen van eieren worden geregistreerd door onderzoeksbureau GfK. De PVE kopen de gegevens van huishoudelijke aankopen om het jaar. De meest recente cijfers zijn van 2011. Figuur 3.3 geeft de ontwikkeling van de huishoudelijke aankopen naar soort eieren. In 2011 was de verdeling naar soort eieren: kooi 7,5%, scharrel 81,3% en uitloop/biologisch 11,2%. Het aandeel kooi-eieren is vanaf 2004 fors gedaald omdat vanaf dat jaar geen kooi-eieren meer werden aangeboden in supermarkten. De laatste jaren neemt het aandeel kooi-eieren gestaag af (dit betreft vooral verkoop op de

markt en op het pluimveebedrijf) en het aandeel uitloop/biologisch neemt iets toe. Het merendeel van de verkoop in Nederland betreft scharreleieren.

Figuur 3.3 Huishoudelijke aankopen in Nederland van kooi-, scharrel- en vrije uitloop/biologische eieren (volume %)

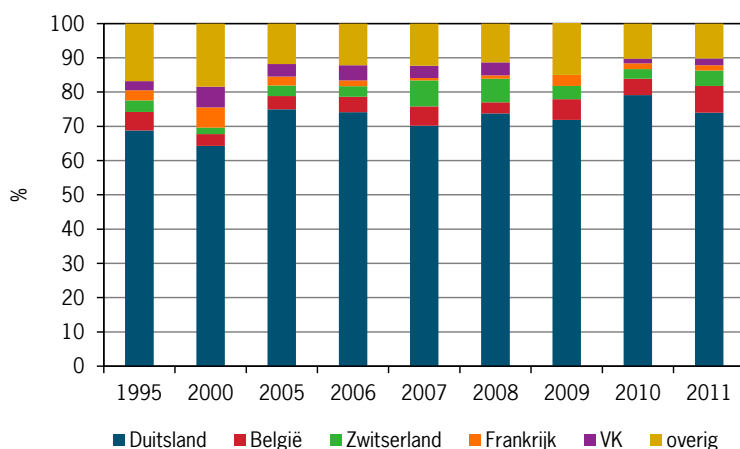
Bron: GfK data in PVE (2012b).

Export

Naast de eigen productie van 10,6 mld. eieren werden in 2011 2,4 mld. eieren geïmporteerd. De totale export was 9,8 mld. eieren. De export van eieren kan verdeeld worden naar consumptie-eieren en eierproducten, waarbij 6,9 mld. eieren geëxporteerd werden als tafelei en 2,9 mld. eieren werden geëxporteerd in de vorm van eierproducten (PVE, 2012b). De eierproducten gaan vooral naar Duitsland (39%), het VK (10%), België (8%) en buiten de EU naar Japan (14%) en Zwitserland (2%). De uitvoerbestedingen van consumptie-eieren worden gegeven in figuur 3.4. In 2011 was de verdeling als volgt: Duitsland (74%), België (7,8%), Zwitserland (4,5%), Frankrijk (1,5%) en VK (2,0%). Bijlage 1 geeft de exacte getallen en de totale uitvoer (in mln. stuks). Al jaren is Duitsland de belangrijkste bestemming van de Nederlandse eieren met een aandeel tussen 70% en 75%. Het grotere aandeel in 2010 (namelijk 79%) kan verklaard worden door

grotere importbehoefte van Duitsland door de lagere productie als gevolg van het Duitse verbod op traditionele kooihuisvesting per januari 2010. Er zijn geen gedetailleerde statistieken bekend van de verdeling naar soort eieren bij import en export. Op basis van informatie van de sector kan echter wel gesteld worden dat de export van consumptie-eieren vooral betrekking heeft op scharrel en vrije uitloopeieren en dat de invoer vooral kooi-eieren betreft met als bestemming de Nederlandse eierproductenindustrie.

Figuur 3.4 **Uitvoerbestemming consumptie-eieren (% van aantallen)**
(1995-2011)

Bron: PVE (2012b).

3.3 Markt voor tafeleieren in Duitsland

Productie

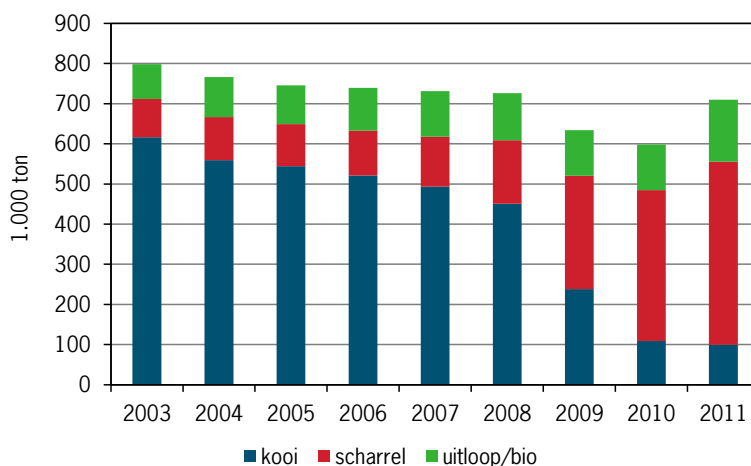
De productie van eieren in Duitsland was in 2011 710.000 ton (IEC, 2012). Dit staat gelijk aan 11,6 mld. eieren. De Duitse productie in 2009 en 2010 was fors lager dan andere jaren door het verbod op traditionele kooihuisvesting dat in Duitsland in 2010 van kracht werd. In 2009 en 2010 zijn veel leghennenbedrijven omgeschakeld naar koloniehuisvesting, maar vooral naar scharrelhennen met als gevolg een langere periode van leegstand in verband met de herinrichting van de stal. Figuur 3.5 geeft het verloop van de eierproductie in Duitsland

vanaf 2003. De productie in 2011 blijft nog enkele procenten verwijderd van het niveau in 2006 en 2007. De voorlopige schatting voor 2012 is een productie van 12,2 mld. eieren, of 736.000 ton (Amling, 2012). Dit zou betekenen dat de productie terug is op het niveau van 2005. De voorlopige schatting voor 2013 is 12,3 mld. eieren.

Op basis van de verdeling van het aantal hennen naar huisvestingsstelsel (IEC, 2012) is de eierproductie verdeeld naar soort eieren. Dit is ook weergegeven in figuur 3.5. Hieruit blijkt dat het aandeel kooi-eieren de laatste jaren fors gedaald is naar 14% in 2011. De kooi-eieren worden geproduceerd in koloniehuisvesting (in het Duits de 'Kleingruppenhaltung'). Na het verbod op huisvesting in traditionele kooien zijn veel bedrijven omgeschakeld naar systemen met scharrelhennen en, in mindere mate, naar hennen met vrije uitloop.

Figuur 3.5

Productie (in 1.000 ton) in Duitsland met verdeling over kooi-, scharrel- en vrije uitloop-/biologische eieren tussen 2003 en 2011

Bron: IEC (2012).

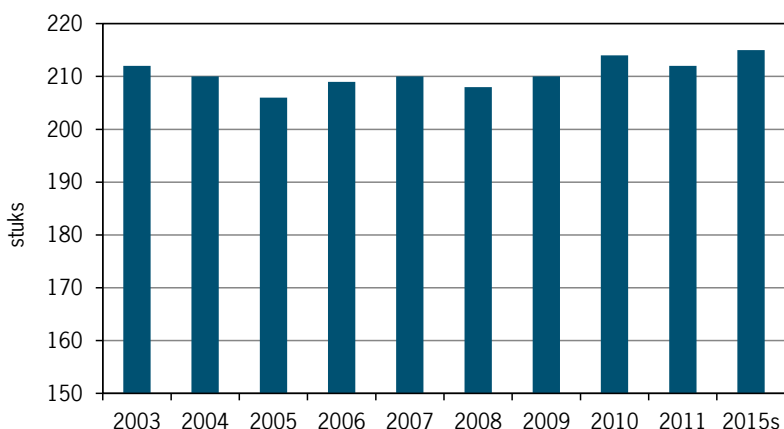
Consumptie

De consumptie van eieren in Duitsland in 2010 en 2011 was respectievelijk 214 stuks en 212 eieren per hoofd van de bevolking. Figuur 3.6 geeft het verloop van de consumptie (in stuks per hoofd per jaar) vanaf 2003. Het verbruik is

al jaren rond de 210 stuks, maar vanaf 2005 lijkt de consumptie iets te stijgen. Er zijn geen cijfers bekend van het aandeel tafeleieren en eierproducten. Verondersteld kan worden dat dit niet veel zal afwijken van de verdeling in Nederland, waar in 2011 het aandeel eierproducten in de totale consumptie 23% was. De verwachting voor de komende jaren is dat de Duitse consumptie nog iets zal stijgen tot 215 eieren in 2015 (Amling, 2012).

Figuur 3.6

**Consumptie van eieren (stuks per hoofd per jaar)
in Duitsland tussen 2003 en 2011 en een schatting
voor 2015**

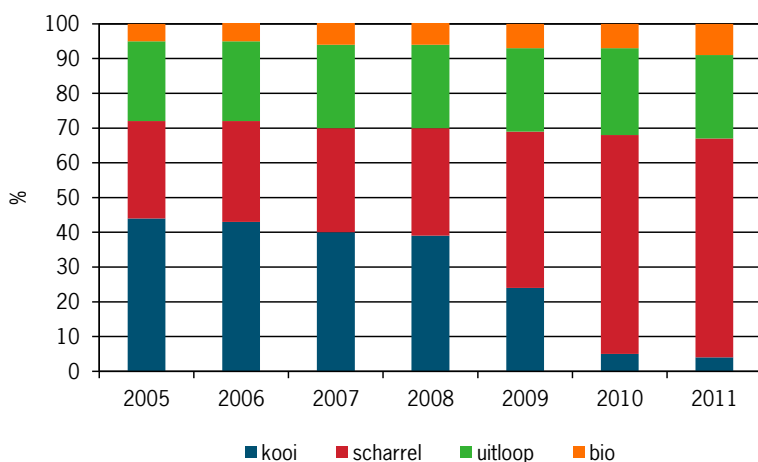
Bron: IEC (2012).

Verbruik naar soorten eieren

Het verbruik van tafeleieren heeft betrekking op de aankopen van eieren in schaal door de Duitse consumenten. De verkoopkanalen van tafeleieren zijn supermarkten, warenhuizen, producenten en weekmarkten. In Duitsland hebben supermarkten die vooral concurreren op prijs (discounters) een groot marktaandeel. De verdeling voor de verkoop van tafeleieren in 2011 was als volgt: 30% Aldi en Lidl, 16% overige discounters, 15% overige supermarkten, 14% warenhuizen, 10% producenten (verkoop af boerderij), 7% weekmarkten en overige kanalen 8% (DGS, 2012).

De verkoop van tafeleieren heeft betrekking op vier soorten eieren: kooi, scharrel, vrije uitloop en biologisch. De huishoudelijke aankopen van eieren worden geregistreerd door onderzoeksbureau GfK. Figuur 3.7 geeft de ontwikkeling van de huishoudelijke aankopen naar soort eieren. In 2011 was de verdeling naar soort eieren: kooi 4%, scharrel 63%, uitloop 24% en biologisch 9% (DGS, 2012). Uit figuur 3.7 blijkt dat het aandeel kooi-eieren na 2008 fors gedaald is en dat gelijktijdig het aandeel scharreleieren fors toegenomen is. Het aandeel uitloopeieren en biologische eieren is laatste jaren licht gestegen van 31% in 2008 tot 33% in 2011.

Figuur 3.7 Huishoudelijke aankopen in Duitsland van kooi-, scharrel- en vrije uitloop-/biologische eieren (volume %)

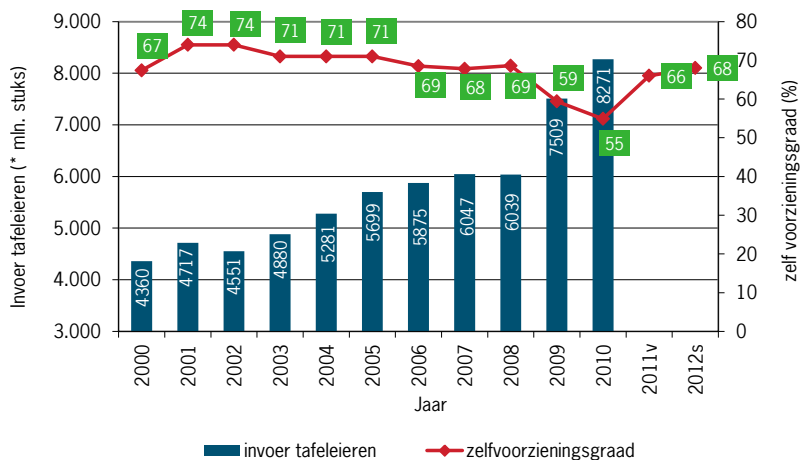
Bron: GfK-data in DGS (2012).

Import

Duitsland is van oudsher een importerend land voor eieren. De zelfvoorzieningsgraad voor eieren schommelt al jaren rond de 70%. Figuur 3.8 geeft de zelfvoorzieningsgraad van eieren sinds 2000. Door het verbod op traditionele kooihuisvesting in Duitsland in 2010 daalde de eigen productie in Duitsland in 2009 en 2010. Hierdoor daalde de zelfvoorzieningsgraad tot 55% in 2010. Gelijktijdig steeg de import uit de omliggende landen. In 2011 is de eigen productie weer toegenomen en is de zelfvoorzieningsgraad weer gestegen naar 66%

(MEG, 2012). Op basis van de verwachte hogere productie in 2012 wordt geschat dat de zelfvoorzieningsgraad in 2012 stijgt tot 68 of 69% (Amling, 2012).

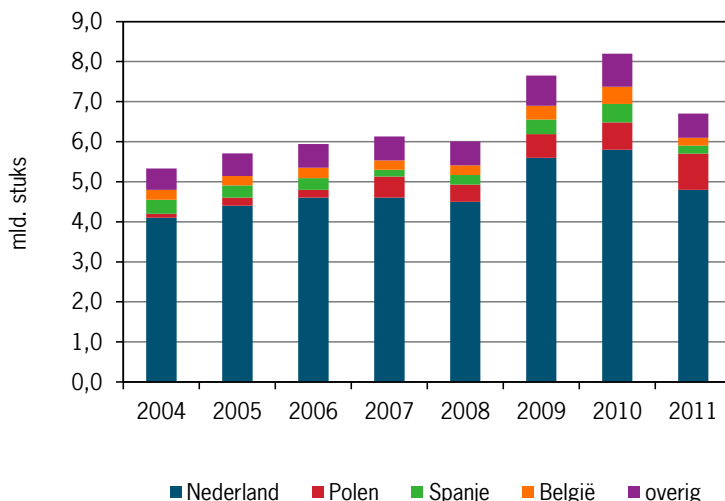
Figuur 3.8 Zelfvoorzieningsgraad en invoer van tafeleieren in Duitsland tussen 2003 en 2011

Bron: MEG (2012).

Door de lagere eigen productie in Duitsland steeg de invoer van eieren in 2009 en 2010. Nederland was hierbij een belangrijke leverancier. Figuur 3.9 geeft een overzicht van de herkomstlanden van de Duitse invoer van tafeleieren. In 2009 en 2010 steeg de invoer, in absolute aantallen, uit Nederland en ook voor België, Spanje en Polen (MEG, 2012). Het relatieve aandeel van Nederland in de totale import bleef circa 75% (in 2010 was het aandeel zelfs 79%).

Figuur 3.9 **Herkomstlanden van invoer tafeleieren in Duitsland tussen 2004 en 2011 (miljard stuks)**

Bron: MEG (2012).

3.4 Markt voor tafeleieren in enkele omringende landen

Naast afzet in Nederland en Duitsland worden eieren geëxporteerd naar de omringende landen België, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk. In deze paragraaf worden voor deze landen en ook voor Denemarken de belangrijkste ontwikkelingen op het terrein van productie en consumptie gegeven om op basis van deze cijfers de mogelijkheden voor de Nederlandse eierketen in te schatten.

Productie en consumptie

De ontwikkelingen tussen 2006 en 2011 van productie, consumptie en zelfvoorzieningsgraad voor vier landen worden gegeven in tabel 3.2.

Tabel 3.1		Ontwikkeling van productie, consumptie en zelfvoorzieningsgraad in Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk, België en Denemarken				
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<i>Frankrijk</i>						
Productie (* 1.000 ton)	975	952	947	918	954	892
Consumptie (stuks/hoofd/jaar)	248	256	248	251	248	246
Zelfvoorzieningsgraad (%)	92	86	90	88	90	87
<i>VK</i>						
Productie (* 1.000 ton)	634	618	645	647	708	704
Consumptie (stuks/hoofd/jaar)	179	176	181	181	186	184
Zelfvoorzieningsgraad (%)	85	83	84	85	88	88
<i>Denemarken</i>						
Productie (* 1.000 ton)	77	78	81	74	76	76
Consumptie (stuks/hoofd/jaar)	272	269	280	250	254	248
Zelfvoorzieningsgraad (%)	84	77	80	85	92	94
<i>België</i>						
Productie (* 1.000 ton)	194	174	162	154	139	162
Consumptie (stuks/hoofd/jaar)	208	190	181	168	166	171
Zelfvoorzieningsgraad (%)	115	110	105	110	109	106
Bron: MEG (2012).						

Frankrijk is de grootste producent van eieren in de EU, maar tussen 2006 en 2011 is de productie met ruim 8% gekrompen. De consumptie per hoofd is relatief hoog en was in 2011 246 eieren. De zelfvoorzieningsgraad was de laatste jaren rondom 90%.

Het Verenigd Koninkrijk is in de EU-27 de zesde producent van eieren. De laatste jaren neemt zowel de eigen productie toe (+11% tussen 2006 en 2011) en gelijktijdig neemt ook de consumptie per hoofd iets toe. De zelfvoorzieningsgraad was 88% in 2010 en 2011.

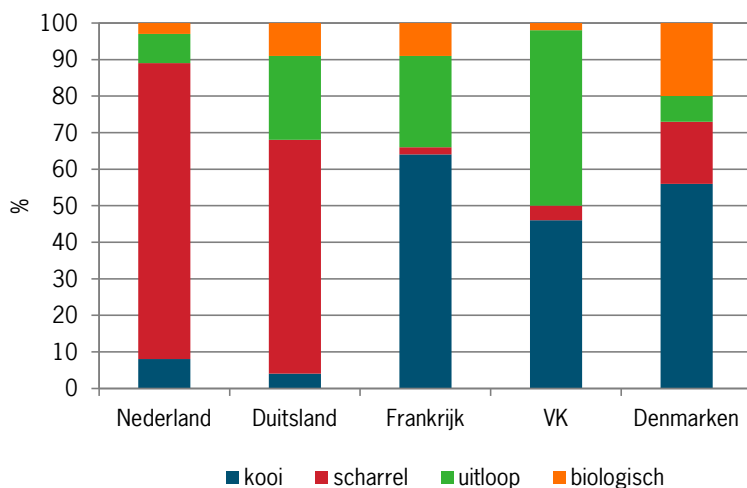
Denemarken is een kleine producent van eieren. Hoewel de consumptie de laatste jaren lijkt af te nemen is het niveau nog steeds hoog. Ook Denemarken is een invoerland voor eieren en de zelfvoorzieningsgraad was in 2011 94%.

België is ook een relatief kleine producent van eieren. Het consumptieniveau is iets lager dan in Nederland. België is exporteur van eieren en eierproducten en heeft een zelfvoorzieningsgraad boven de 100%.

Verbruik naar soorten eieren

De vraag naar de diverse soorten eieren verschilt sterk in de omringende landen. Om dit in beeld te brengen is informatie verzameld uit enkele omringende landen waar via huishoudpanels gegevens verzameld worden van de aankopen van tafeleieren. In Nederland en Duitsland zijn gegevens beschikbaar van onderzoeksbureau GfK. In andere landen worden op een vergelijkbare manier gegevens verzameld (IEC, 2012). Figuur 3.10 geeft een overzicht van de markt voor tafeleieren in de genoemde landen. Ter vergelijking zijn ook de cijfers van Nederland en Duitsland meegenomen in de figuur.

Figuur 3.10 **Overzicht markt tafeleieren (aankoop huishoudpanels) in enkele Europese landen in percentages van de totale aankopen in 2011**

Bron: IEC (2012).

Figuur 3.10 illustreert duidelijk de verschillen tussen de landen. In Nederland en in Duitsland hebben de scharreleieren het grootste marktaandeel. In Frankrijk en Denemarken hadden in 2011 de kooi-eieren nog het grootste marktaandeel. Opvallend is dat in het VK en in Frankrijk de 'uitloopeieren' het belangrijkste alternatief zijn van kooi-eieren. In deze landen is het aandeel scharreleieren heel klein. In Denemarken hebben de biologische eieren een relatief groot marktaandeel. De cijfers geven aan dat vooral in de grote landen Frankrijk en het VK nog

volop ruimte is voor scharreleieren. Als in deze landen een deel van de consumenten in de supermarkt in plaats van kooi-eieren scharreleieren gaat kopen zijn er nieuwe afzetmogelijkheden voor (Nederlandse) scharreleieren.

4 Kostprijs scharreleieren in 2011 in Europa

4.1 Inleiding

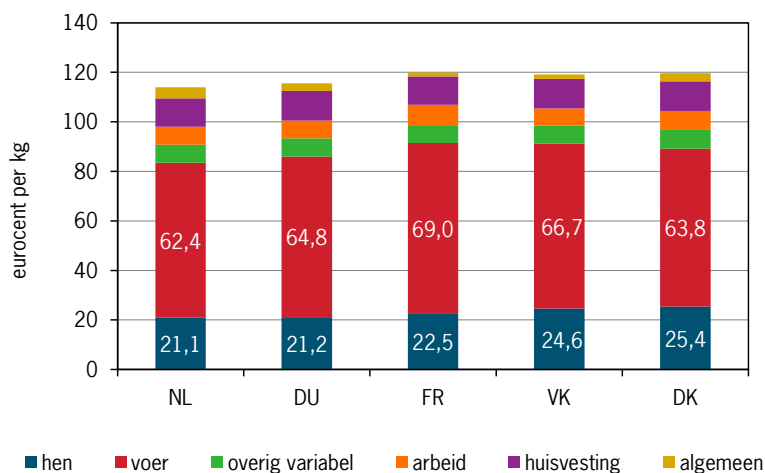
De belangrijkste producenten van eieren in de EU zijn achtereenvolgens Frankrijk, Spanje, Duitsland, Italië, Nederland, het Verenigd Koninkrijk en Polen. Wordt echter gekeken naar de productie van scharreleieren, dan zijn andere landen de belangrijkste producenten. De houderij van scharrelhennen is vooral in enkele landen in Noordwest-Europa een belangrijk houderijsysteem. Dit is zeker het geval in Nederland en Duitsland en in mindere mate voor Frankrijk, VK en Denemarken. Voor deze landen is een vergelijking gemaakt van de kostprijs van scharreleieren. In de andere landen is de omvang van de houderij van scharrelhennen heel klein (Polen en Spanje) of er zijn geen gegevens beschikbaar (Italië).

De methode van kostprijsvergelijking is al eerder beschreven in een onderzoeksrapport (Van Horne, 2008). De hoofdpunten van de methode staan beschreven in bijlage 2. Organisaties in de betreffende landen hebben gegevens verstrekt over productieresultaten, prijzen voor voer en jonge hennen en investeringen voor stallen en stalinrichting.

4.2 Kostprijs scharreleieren 2011 in enkele EU-landen

Voor een aantal omringende landen zijn cijfers bekend van de houderij van scharrelhennen. Hierdoor is het mogelijk een vergelijking te maken van de kostprijs van scharreleieren van Nederland met Duitsland, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en Denemarken. Figuur 4.1 geeft een overzicht van de resultaten.

Figuur 4.1 **Kostprijs voor scharreleieren (eurocent per kg) in enkele Europese landen in 2011**

Tabel 4.1 **Uitgangspunten voor de verschillende landen in basisjaar 2011 (alle prijzen exclusief btw)**

	NL	DE	FR	VK	DK
Voerprijs (euro /100 kg)	28,0	28,8	29,0	29,0	27,6
Prijs opfokken 20 weken (euro)	4,58	4,59	4,41	4,96	4,89
Legperiode (dagen)	392	392	360	385	364
Eieren per hen (stuks)	328	328	297	316	311
Eigewicht (gram)	61,5	61,5	62,7	61,5	61,8
Voerconversie	2,23	2,25	2,38	2,30	2,31

Tabel 4.2		Kosten voor primaire productie (in eurocent per kg eieren, exclusief btw)				
	NL	DE	FR	VK	DK	
Totale kosten, inclusief arbeid	114,0	115,6	120,0	119,1	119,7	
Totale kosten, exclusief arbeid	106,7	108,3	111,3	112,2	112,2	
Kosten opfokken 20 weken	22,7	22,8	23,7	25,5	25,4	
Voer	62,4	64,8	69,0	66,7	63,8	
Overige variabele kosten	7,2	7,3	6,8	7,2	7,8	
Arbeid	7,3	7,3	8,6	6,9	7,5	
Huisvesting	11,4	11,9	11,4	11,9	11,9	
Algemeen	1,7	1,7	1,6	1,8	1,7	
Mestafzetkosten	2,8	1,4	0,0	0,0	1,6	
Opbrengst slachthen	1,6	1,6	1,2	0,9	0,0	

Tabel 4.1 geeft de belangrijkste uitgangspunten, namelijk de voerprijs en de prijs van de opfokken en de technische resultaten. Hierna volgt een korte toelichting per onderdeel.

Voerprijs

Tabel 4.1 geeft aan dat Nederland (samen met Denemarken) de laagste voerprijs heeft van alle landen in de tabel. Nederland heeft een efficiënte en goed georganiseerde veevoerindustrie. Daarbij komt dat leghennenhouders profiteren van de concurrentie tussen de vele aanbieders. In vergelijking met de omringende landen zijn de transportafstanden in Nederland kort, waardoor de transportkosten laag blijven. Veevoergrondstoffen worden voor een deel aangevoerd via de haven van Rotterdam. Ook hier zijn de korte afstanden en efficiënt vervoer (veelal over water van Rotterdam naar veevoerfabriek) gunstig in vergelijking met andere landen.

Henprijs

Tabel 4.1 laat zien dat de prijs voor jonge hen in Nederland iets hoger is dan in Frankrijk, maar duidelijk lager dan in het VK en Denemarken. Hoewel de opfokkosten voor een belangrijk deel bepaald worden door de voerprijs kunnen de verschillen in henprijs tussen de landen niet direct verklaard worden door de verschillen in voerprijs. In Nederland wordt de opfok georganiseerd door de kuienbroeders. Opfokkers houden op contract hennen en ontvangen hiervoor een

opfokvergoeding. Gezien de lagere of vergelijkbare prijs voor jonge hennen kan geconcludeerd worden dat de opfok in Nederland goed georganiseerd is.

Productie

De belangrijkste parameters voor het technisch resultaat zijn het aantal eieren per hen en de voederconversie. Tabel 4.1 geeft een overzicht van deze parameters voor de verschillende landen. De verschillen in aantal eieren per hen worden voor een belangrijk deel verklaard door de lengte van de legperiode. Maar ook als hiervoor wordt gecorrigeerd blijkt dat de productie in Nederland hoger is dan in de andere landen. Uitgedrukt in legpercentage is de productie het hoogst in Nederland en Denemarken en lager in het VK en Frankrijk. Het kengetal voederconversie (kg voer nodig voor de productie van 1 kg eieren) geeft aan hoe efficiënt de omzetting van het voer is. In Nederland is de voederconversie het laagst, terwijl in Frankrijk deze het hoogst is.

Tabel 4.2 geeft de kostprijs (kosten in eurocent per kg eieren) en de opplitsing voor de verschillende kostenonderdelen. Hierna volgt een korte toelichting op enkele onderdelen van de kostprijs.

Voerkosten

De voerkosten per kg eieren zijn het resultaat van de voerprijs en de voederconversie. Omdat beide in Nederland gunstig zijn ten opzichte van de andere landen zijn de voerkosten per kg eieren duidelijk lager in vergelijking met andere landen.

Arbeidskosten

De arbeidskosten per kg eieren worden bepaald door de arbeidskosten per uur, de arbeidsproductiviteit (aantal hennen dat 1 arbeidskracht kan verzorgen) en het aantal eieren per hen. In de kostprijsberekeningen is de arbeidsinzet van de pluimveehouders toegerekend tegen een reguliere cao-vergoeding. Voor Nederland is het arbeidsloon (inclusief sociale lasten) voor 2011 vastgesteld op 21,67 euro per uur. In Duitsland en Denemarken zijn de arbeidslonen vergelijkbaar. Voor Frankrijk is gerekend met 19,50 euro per uur en voor het VK met 15,20 euro per uur. In het VK is het uurloon vooral lager door de lagere sociale lasten. De arbeidsproductiviteit is in Nederland en Duitsland hoog (40.000 hennen per arbeidskracht) doordat gewerkt wordt met voliëresystemen. In Frankrijk en het VK wordt nog veel gewerkt met het traditionele scharrelstelsel waardoor minder hennen gehouden kunnen worden per arbeidskracht. Door het relatief hoge loon en de lagere arbeidsproductiviteit zijn de kosten voor arbeid in Frankrijk hoger dan in de andere landen.

Huisvesting

De kosten voor stal en inventaris zijn samen de kostenpost huisvesting in tabel 4.2. Voor alle landen is de afschrijvingstermijn voor de stal gesteld op 25 jaar en voor de inventaris op 12,5 jaar. De huisvestingskosten per jaar is het totaal van afschrijving, onderhoud en rente. De rentekosten zijn hierbij berekend over het gemiddeld geïnvesteerd vermogen. Tussen de landen zijn er ook verschillen in hoogte van rente en dit heeft dus ook invloed op de huisvestingskosten. De uiteindelijke verschillen tussen de landen in huisvestingskosten zijn relatief klein.

Mestafzet

Een belangrijke kostenpost in Nederland is de mestafzet. In 2011 waren in Nederland de mestafzetkosten gemiddeld 18 euro per ton droge mest. Er zijn duidelijke verschillen tussen de landen, maar Nederland heeft van alle landen de hoogste mestafzetkosten. In Frankrijk en het VK zijn de mestafzetkosten per ton nihil. Duitsland en Denemarken vormen een tussengroep. Vermeld moeten worden dat er grote verschillen zijn in mestafzetkosten tussen landen en binnen een land tussen bedrijven. De verschillen hebben te maken met de ligging van het bedrijf (regio), de bestemming van de mest (verbranding, export of lokaal) en de kwaliteit van de mest (drogestofgehalte).

Opbrengst slachthen

In het merendeel van de landen is de verkoop van de oude hen (aan het einde van de legperiode) nog een kleine opbrengstenpost. De verschillen in opbrengstprijs per kg slachthen tussen de landen zijn relatief klein. De Deense leghennenhouders hebben geen opbrengsten voor de slachthen.

De kostprijs voor de productie van scharreleieren in Nederland is lager dan in de omringende landen. De belangrijkste redenen zijn dat de Nederlandse scharrelhennenhouders een goed technisch resultaat combineren met een lage voerprijs. Daarbij komt dat in Nederland scharrelhennen vooral worden gehouden in volièresystemen. In enkele andere landen, zoals Frankrijk en het VK, wordt nog veel gewerkt met traditionele scharrelsystemen. In deze systemen zijn de kosten voor huisvesting en arbeid per hen iets hoger. De Nederlandse structuur met relatief kleine familiebedrijven is uitermate geschikt voor het houden van hennen in alternatieve houderijsystemen. De leghennenhouder en zijn gezin leveren het merendeel van de arbeid en er is regelmatig toezicht en controle in de stal. Het houden van hennen in volièresystemen vraagt een hoge mate van vakmanschap om goede productieresultaten te behalen. Dat Nederlandse

bedrijven een lage voederconversie behalen is in tijden van hoge voerprijzen een extra voordeel ten opzichte van andere landen.

4.3 Kostprijs scharreleieren na sorteren, verpakken en transport

Naast de kostprijs voor de productie van scharreleieren op het primaire bedrijf zijn ook de kosten voor sorteren/verpakken en transport naar de bestemming van belang om de concurrentiepositie, op het onderdeel prijs, te kunnen bepalen. Het pakstation zal de eieren ophalen bij de leghennenhouder, de eieren sorteren en verpakken in kleinverpakking voor de consument. De kosten bedragen in Nederland naar schatting 35 eurocent per kg eieren. Hierbij is uitgegaan van een middelgroot pakstation dat een vergaande vorm van automatisering toepast. Voor de andere landen zijn de kosten berekend op basis van de verschillen in kosten voor arbeid in het desbetreffende land. Dit betekent dat de kosten in bijvoorbeeld het VK lager zijn door het lagere uurloon voor de werknemers in het pakstation. De kosten voor het pakstation zijn dan in Duitsland, Frankrijk en het VK respectievelijk 35, 34 en 33 eurocent per kg eieren.

Bij afzet van scharreleieren op de Duitse markt heeft Nederland concurrentie van Duitsland. Ook is mogelijk Frankrijk een concurrent op de Duitse markt. Voor Nederland, Duitsland en Frankrijk zijn de transportkosten berekend voor het transport van eieren naar Frankfurt am Main in Duitsland. Deze stad ligt centraal in Duitsland. Voor de transportkosten is gerekend met een volle vracht eieren in kleinverpakking. De transportkosten voor Nederland (vanaf Barneveld) en Duitsland (vanaf bijvoorbeeld Vechta in Nedersaksen) zijn vergelijkbaar, namelijk ruim 3 eurocent per kg eieren. Afhankelijk van de locatie van het pakstation in Frankrijk zijn de transportkosten naar Frankfurt am Main in Duitsland 6 tot 8 eurocent per kg. Dit betekent dat de iets lagere kosten voor het pakstation in Frankrijk tenietgedaan worden door de hogere transportkosten. Geconcludeerd kan worden dat Frankrijk, qua aanbiedingsprijs, niet direct een concurrent is op de Duitse markt.

Naast export van scharreleieren naar Duitsland zijn er eventueel exportmogelijkheden naar Frankrijk of het VK. Ook dan zijn de lokale producenten de directe concurrent. Bij export naar Frankrijk (met als bestemming Parijs), wordt de hogere kostprijs van de Franse leghennenhouder niet gecompenseerd door de lagere kosten voor pakstation en voor transport. Dit betekent dat Nederland zeker in Noord-Frankrijk concurrerend scharreleieren kan aanbieden. Bij export naar het VK (met als bestemming Londen) wordt de hogere kostprijs van de

Engelse leghennenhouder wel gecompenseerd door de lagere kosten voor pakstation en voor transport. De uiteindelijke aanbiedingsprijs van Nederlandse en Britse scharreleieren is vergelijkbaar.

5 Kostprijs kooi-eieren in 2011 en 2012 in Europa

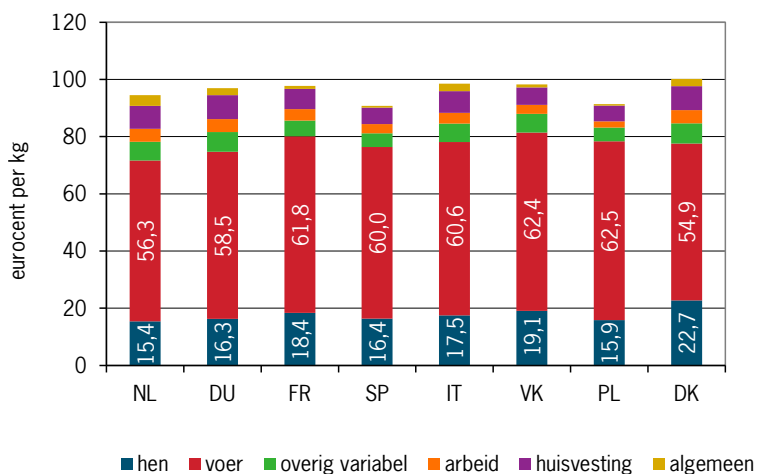
5.1 Inleiding

De belangrijkste producenten van eieren in de EU zijn achtereenvolgens Frankrijk, Spanje, Duitsland, Italië, Nederland, Verenigd Koninkrijk (VK) en Polen. Van al deze landen is de kostprijs berekend voor kooi-eieren. De methode van kostprijsvergelijking is gelijk aan de methode gebruikt in voorgaande studies (Van Horne, 2008). De hoofdpunten van de methode staan in bijlage 2. Deze vergelijking is gebaseerd op huisvesting van leghennen in traditionele kooihuisvesting. Organisaties in de betreffende landen hebben hiervoor gegevens verstrekt over productieresultaten, prijzen voor voer en jonge hennen en investeringen voor stallen en stalinrichting. Vermeld moet worden dat in Duitsland in 2011 geen hennen meer gehouden werden in traditionele kooihuisvesting. In de vergelijking is de kostprijs voor eieren in Duitsland echter berekend op basis van traditionele kooien. Hierdoor kan de kostprijs van Duitsland vergeleken worden met de andere landen.

5.2 Kostprijs kooi-eieren 2011 in enkele EU-landen (traditionele kooihuisvesting)

De resultaten van de kostprijsvergelijking staan in figuur 5.1. De landen met de laagste kostprijs zijn Spanje en Polen. Daarna volgen Nederland en Duitsland. Denemarken heeft de hoogste kostprijs van alle landen in de figuur.

Figuur 5.1 **Kostprijs voor kooi-eieren (eurocent per kg) in enkele Europese landen in 2011**

Tabel 5.1 **Uitgangspunten voor de verschillende landen in basisjaar 2011 (alle prijzen exclusief btw)**

	NL	DE	FR	SP	IT	VK	PL	DK
Voerprijs (euro/100 kg)	28,0	28,8	29,0	29,0	30,0	29,0	29,5	27,6
Prijs opfokken 20 weken (euro)	3,67	3,68	3,92	3,99	3,95	4,45	3,60	4,80
Legperiode (dagen)	420	400	369	410	392	392	400	389
Eieren per hen (stuks)	363	345	322	345	330	340	332	343
Eigewicht (g)	61,4	61,4	62,3	64,0	63,0	62,5	63,0	61,6
Voerconversie	2,01	2,03	2,13	2,07	2,02	2,15	2,12	1,99

Tabel 5.2	Kosten voor primaire productie (in eurocent per kg eieren, exclusief btw)							
	NL	DE	FR	SP	IT	VK	PL	DK
Totale kosten, inclusief arbeid	94,5	96,9	97,7	90,8	98,5	98,3	91,4	100,2
Totale kosten, exclusief arbeid	89,9	92,4	93,7	87,5	94,7	95,1	89,2	95,6
Kosten opfokken	16,5	17,4	19,5	18,1	19,0	20,9	17,2	22,7
Voer	56,3	58,5	61,8	60,0	60,6	62,4	62,5	54,9
Overige variabele kosten	6,5	6,8	5,5	4,8	6,5	6,5	4,7	7,0
Arbeid	4,5	4,6	4,0	3,2	3,8	3,2	2,2	4,7
Huisvesting	8,0	8,4	7,0	5,7	7,5	6,1	5,5	8,3
Algemeen	1,1	1,1	1,0	0,9	1,0	1,1	0,8	1,1
Mestafzetkosten	2,6	1,3	0,0	-0,2	1,7	0,0	-0,3	1,5
Opbrengst slachthen	1,1	1,1	1,1	1,7	1,5	1,9	1,3	0,0

Tabel 5.1 geeft de belangrijkste uitgangspunten, namelijk de voerprijs en de prijs van de opfokken en de technische resultaten. Hierna volgt een korte toelichting per onderdeel.

Voerprijs

Tabel 5.1 geeft aan dat Nederland (samen met Denemarken) de laagste voerprijs heeft van alle landen in de tabel. Dit is het resultaat van een efficiënte en goed georganiseerde veevoerindustrie. In vergelijking met de andere landen, bijvoorbeeld Polen en Spanje, zijn de transportafstanden in Nederland kort, waardoor de transportkosten voor voer laag blijven. Veevoer grondstoffen worden voor een deel aangevoerd via de haven van Rotterdam. Ook hier zijn de korte afstanden en doelmatig vervoer (veelal over water van Rotterdam naar veevoerfabriek) gunstig in vergelijking met andere landen.

Henprijs

Tabel 5.1 laat zien dat de prijs voor jonge hen in Nederland (en ook Duitsland en Polen) lager is dan in andere landen. In de Nederlandse situatie bepalen de voerkosten voor meer dan de helft de kostprijs van de jonge hen. In Nederland wordt de opfok georganiseerd door de kuikenbroeders. Opfokkers houden op contract hennen en ontvangen hiervoor een opfokvergoeding. Gezien de lagere prijs kan geconcludeerd worden dat de opfok in Nederland goed georganiseerd is.

Productie

De belangrijkste parameters voor het technisch resultaat zijn het aantal eieren per hen en de voederconversie. In tabel 5.1 geeft een overzicht van deze parameters. De verschillen in aantal eieren per hen worden voor een belangrijk deel verklaard door de lengte van de legperiode. Maar ook als hiervoor wordt gecorrigeerd blijkt dat de productie in Nederland hoger is dan in de andere landen. Uitgedrukt in legpercentage is de productie het hoogst in Nederland en Denemarken en het laagst in Spanje en Polen. Het kengetal voederconversie (kg voer nodig voor de productie van 1 kg eieren) geeft aan hoe efficiënt de omzetting van het voer is. In Nederland en Denemarken is de voederconversie het laagst, terwijl in Frankrijk, Polen en VK deze het hoogst is.

Tabel 5.2 geeft de kostprijs (kosten in eurocent per kg eieren) en de splitsing voor de verschillende kostenonderdelen. Een korte toelichting op enkele onderdelen van de kostprijs:

Arbeidskosten

Tussen de landen zijn er verschillen in arbeidskosten. Per kg eieren zijn de arbeidskosten het laagst in Polen en daarna volgen Spanje en het VK. Vermeld moet worden dat de arbeidskosten per kg eieren (zoals weergegeven in tabel 5.2) het resultaat zijn van de arbeidskosten per gewerkt uur, de arbeidsproductiviteit (het aantal hennen dat verzorgd wordt door 1 arbeidskracht) en het aantal eieren geproduceerd per hen. In de kostprijsberekeningen is de arbeidsinzet van de pluimveehouders toegerekend tegen een reguliere cao-vergoeding. Voor Nederland is het arbeidsloon (inclusief sociale lasten) voor 2011 vastgesteld op 21,67 euro per uur. Voor Polen was dit 4,33 euro en voor Spanje 15,17 euro per uur. Alleen in Denemarken is het uurloon hoger dan in Nederland (22,75 euro per uur). Hoewel de arbeidsproductiviteit in bijvoorbeeld Polen duidelijk lager is dan in de andere landen zijn de uiteindelijke arbeidskosten per kg eieren toch aanzienlijk lager.

Huisvesting

De kosten voor stal en inventaris zijn samen de kostenpost huisvesting in tabel 5.2. Voor alle landen is de afschrijvingstermijn voor de stal gesteld op 25 jaar en voor de inventaris op 12,5 jaar. De huisvestingskosten per jaar zijn het totaal van afschrijving, onderhoud en rente. De rentekosten zijn hierbij berekend over het gemiddeld geïnvesteerd vermogen. Tussen de landen zijn er ook verschillen in hoogte van rente en dit heeft dus ook invloed op de huisvestingskosten. De huisvestingskosten per kg kooi-eieren zijn het laagst in Polen en

Spanje en het hoogst in Duitsland, Denemarken en Nederland. De verschillen kunnen verklaard worden door bouwstijl (luxere bouw in Nederland en Duitsland), wetgeving (strengere eisen in Duitsland), milieuregelgeving (bijvoorbeeld mestbandbeluchting in Nederland), arbeidskosten (lagere bouwkosten in Polen) en rentekosten (lagere rente voor leningen in Nederland en een hogere rente in Polen).

Mestafzet

Een belangrijke kostenpost in Nederland is de mestafzet. In 2011 waren in Nederland de mestafzetkosten gemiddeld 18 euro per ton droge mest. Er zijn duidelijke verschillen tussen de landen. In Frankrijk, Spanje en Polen zijn de mestafzetkosten per ton nihil. De landen Duitsland, Italië en Denemarken vormen een tussengroep. Vermeld moeten worden dat er grote verschillen zijn in mestafzetkosten tussen landen en binnen een land tussen bedrijven. De verschillen hebben te maken met de ligging van het bedrijf (regio), de bestemming van de mest (verbranding, export of lokaal) en de kwaliteit van de mest (drogestofgehalte).

Opbrengst slachthen

In het merendeel van de landen is de verkoop van de oude hen (aan het einde van de legperiode) nog een kleine opbrengstenpost. De verschillen in opbrengstprijzen per kg slachthen tussen de landen zijn relatief klein. De opbrengstprijs is iets hoger in Spanje, Italië en het VK. De Denemarken is de opbrengst voor de oude hennen nihil.

5.3 Kostprijs kooi-eieren 2012 in enkele EU-landen (verrijkte kooi/kolonie)

De kostprijs van eieren geproduceerd in 2012 zal in alle landen stijgen door de invoering van nieuwe wetgeving voor het houden van leghennen. In Nederland en Duitsland worden leghennen gehouden in koloniehuisvesting. In alle andere EU-landen kunnen hennen gehouden worden in verrijkte kooien. De kostprijs bij het houden van hennen in verrijkte kooien stijgt met 7% (Van Horne, 2012). De kostprijs bij het houden van hennen in koloniehuisvesting stijgt met 9%. De vergelijking is gebaseerd op de toename in kosten ten opzichte van de houderij van hennen in traditionele kooihuisvesting met 550 cm² oppervlakte per hen. De kostenstijging wordt vooral veroorzaakt door de hogere investering die nodig is voor de inventaris. Door de verrijking van de kooi en de grotere oppervlakte per

hen stijgt de investering in inventaris per henplaats. Door de lagere bezetting in de stal stijgen ook de stalkosten per henplaats. Bijlage 3 geeft de uitgangspunten en resultaten voor de vergelijking van de kosten voor het houden van leg-hennen in de diverse houderijsystemen.

Voor de internationale kostprijsvergelijking tussen de landen betekent dit dat de verschillen in kostprijs tussen Nederland en Duitsland en de andere landen iets toeneemt. Zo was het kostprijsverschil in 2011 tussen Nederland en Polen 3,2 eurocent per kg eieren. In 2012 is dit verschil 5,2 eurocent per kg. Hierbij zijn alle overige kostenposten, zoals de voerprijzen, gelijk verondersteld. Ook wordt ervan uitgegaan dat op het bedrijf de traditionele kooien vervangen zijn door respectievelijk koloniekooien in Nederland en verrijkte kooien in Polen.

6 Kostprijs kooi-eieren in 2011 buiten Europa

6.1 Inleiding

De kostprijs van eieren is voor vier landen buiten Europa onderzocht, namelijk de VS, Argentinië, India en Oekraïne. De VS, Argentina en India zijn de belangrijkste exporteurs van eipoeder naar de EU. Oekraïne is een potentiële concurrent om eieren en eipoeder naar de EU te exporteren. Zeker als er een handelsovereenkomst tussen de Oekraïne en de EU gesloten wordt. De kostprijzen van deze landen zijn volgens dezelfde methodiek berekend als voor de EU-landen. Organisaties in de betreffende landen hebben de uitgangspunten en prijzen geleverd. De berekeningen zijn uitgevoerd voor het basisjaar 2011 in lokale valuta en vervolgens omgerekend naar euro's. Bij de omrekening is de gemiddelde wisselkoers van 2011 van de betreffende valuta gebruikt.

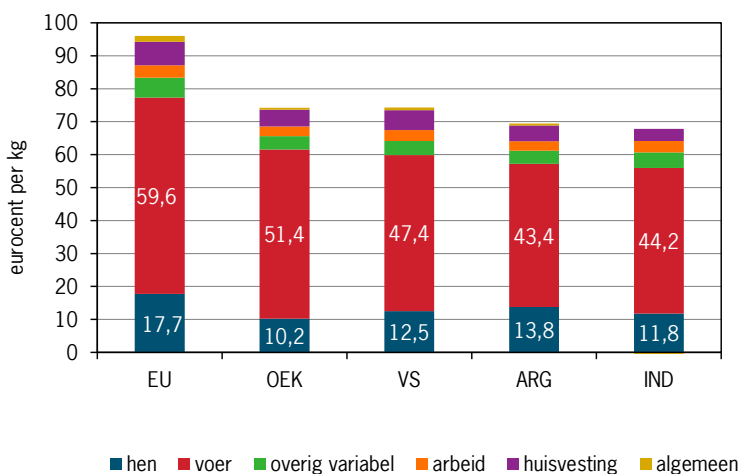
6.2 Kostprijs kooi-eieren in enkele landen buiten Europa

Figuur 6.1 geeft de kostprijs van de EU, Oekraïne, VS, Argentinië en India. De kostprijs van de EU is het gemiddelde van de acht EU-landen genoemd in hoofdstuk 4 (Nederland, Frankrijk, Italië, VK, Polen, Spanje, Duitsland en Denemarken) en bedraagt 96 eurocent per kg eieren. In de derde landen is de kostprijs 20% tot 30% lager dan in de EU. In de VS en Oekraïne is de kostprijs 79%, in Argentinië 75% en in India 71% van het EU-gemiddelde. In tabel 6.1 staan de belangrijkste uitgangspunten voor de berekeningen. Tabel 6.2 geeft de gedetailleerde opbouw van de kostprijs voor de derde landen. Voor de kostprijs is de voerprijs een bepalende factor. De voerprijs is laag in India (66% van de EU-voerprijs) en Argentinië (69%) en het verschil is iets minder groot voor de VS (82%) en Oekraïne (86%). De lage voerprijs in de derde landen wordt vooral verklaard door de binnenlandse beschikbaarheid van grote hoeveelheden grondstoffen, zoals mais en soja. Mede door de lagere voerprijs is ook de prijs van jonge hennen in de genoemde landen lager. Hiertegenover staan iets ongunstigere productieresultaten (een lagere eierproductie en een hogere voederconversie) in vergelijking met het gemiddelde in de EU. Ten slotte zijn de kosten voor huis-

vesting en arbeid lager in de derde landen. Ook ontbreken in de derde landen, in het algemeen gesteld, mestafzetkosten. In India levert droge leghennen-mest geld op. In Oekraïne en India is de opbrengstprijs van oude leghennen relatief hoog.

Figuur 6.1

Kostprijs voor kooi-eieren (eurocent per kg) in de EU, Oekraïne, de VS, Argentinië en India in 2011

Tabel 6.1

Uitgangspunten voor de verschillende landen in basisjaar 2011 (alle prijzen exclusief btw)

	EU	OEK	VS	ARG	IND
Voerprijs (euro/100 kg)	28,9	24,0	23,0	19,3	18,5
Prijs opfokken 20 weken (euro)	4,01	3,05	2,64	3,12	2,67
Legperiode (dagen)	397	395	420	418	364
Eieren per hen (stuks)	340	311	352	335	300
Eigewicht (g)	62,4	63,5	60,0	62,5	55,0
Voerconversie	2,07	2,14	2,06	2,25	2,39

Tabel 6.2		Kosten voor primaire productie (in eurocent per kg eieren, exclusief btw)				
	EU	OEK	VS	ARG	IND	
Totale kosten, inclusief arbeid	96,0	74,3	74,3	69,5	67,0	
Totale kosten, exclusief arbeid	92,3	71,3	71,0	66,5	63,6	
Kosten opfokken	18,9	15,5	12,5	14,9	16,2	
Voer	59,6	51,4	47,4	43,4	44,2	
Overige variabele kosten	6,0	4,0	4,3	4,0	4,7	
Arbeid	3,8	3,0	3,3	2,9	3,4	
Huisvesting	7,1	5,1	6,0	4,8	3,7	
Algemeen	1,0	0,6	0,9	0,6	0,5	
Mestafzetkosten	0,8	0,0	0,0	0,0	-1,3	
Opbrengst slachthen	1,2	5,2	0,0	1,1	4,4	

6.3 Invloed van Europese regelgeving op de kostprijs

De lagere kostprijs in de derde landen wordt voor een deel verklaard door de gunstige omstandigheden (zie paragraaf 6.2). De kostprijs is echter ook laag door het ontbreken van wet- en regelgeving. Op basis van de kostprijs zoals berekend voor de EU is een inschatting gemaakt van de kosten om te voldoen aan wetgeving op het gebied van dierenwelzijn, voedselveiligheid en milieu. Figuur 6.2 geeft het kostenaandeel gerelateerd aan EU-regelgeving voor het jaar 2010 en figuur 6.3 geeft het aandeel voor het jaar 2012. In deze figuur is rekening gehouden met het verbod op traditionele kooihuisvesting en de overgang naar het houden van hennen in verrijkte kooien. De EU-wetgeving die is meegenomen in de berekeningen is:

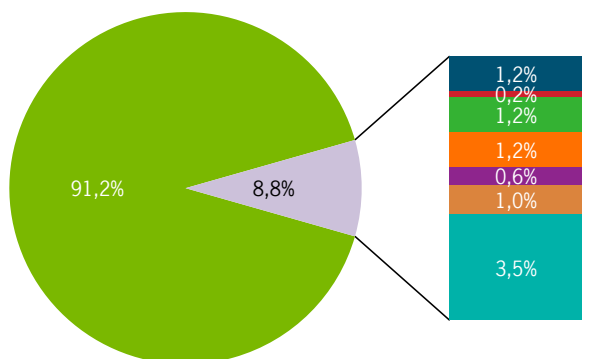
- *Milieu*
 - Nitraatrichtlijn
 - Ammoniakemissiereductie
- *Voedselveiligheid*
 - Vermindering Salmonellabesmettingen
 - Verbod gebruik diermeel
 - GMO-regelgeving EU

- *Dierenwelzijn*
 - Regelgeving ingrepen leghennen
 - Minimumoppervlakte voor leghennen
 - Omschakeling naar verrijkte kooien (ingaaande januari 2012)

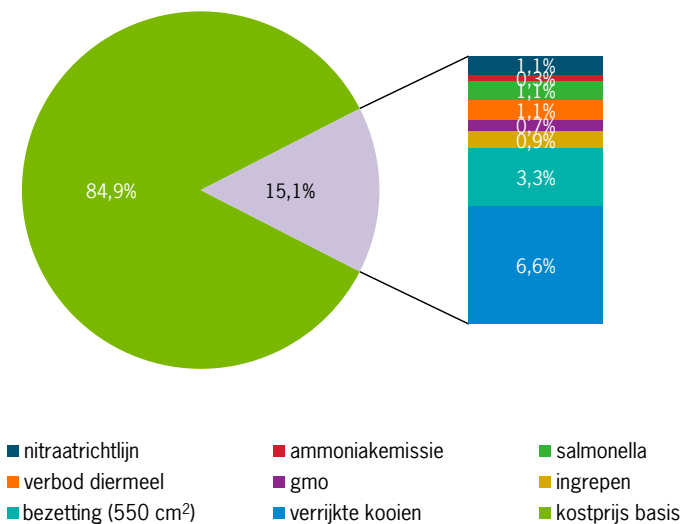
Het aandeel van kosten gerelateerd aan EU-wetgeving was in 2010 in totaal 8,8% en in 2012 15,1%. In Argentinië, India en Oekraïne is geen wetgeving op het terrein van milieu en dierenwelzijn. In de VS is de laatste jaren meer aandacht voor dierenwelzijn. Voor meer informatie over de situatie in de genoemde landen ten aanzien van dierenwelzijn wordt verwezen naar Bracke et al. (2009). De houderijsystemen en managementpraktijken in de Argentijnse leghennenhouderij staat uitvoerig beschreven in Van Horne (2010). Ook in een recent LEI-rapport (Van Horne, 2012b) wordt de situatie in de vier landen in meer detail beschreven.

Figuur 6.2

Aandeel van kostenposten voor leghennenhouders die direct gerelateerd zijn aan EU-wetgeving, situatie 2011

■ nitraatrichtlijn	■ ammoniakemissie	■ salmonella
■ verbod diermeel	■ gmo	■ ingrepen
■ bezetting (550 cm²)	■ kostprijs basis	

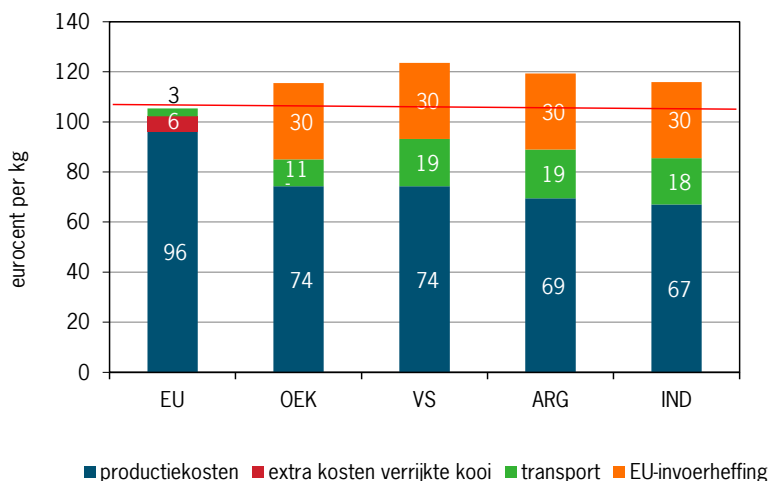
Figuur 6.3**Aandeel van kostenposten voor legghennenhouders die direct gerelateerd zijn aan EU-wetgeving, situatie 2012**

6.4 Aanbiedingsprijs van eieren uit derde landen in 2012

Producenten van eieren in enkele derde landen hebben een duidelijk lagere kostprijs dan in de EU. Bij export naar de EU zijn, naast de kostprijs op het primaire bedrijf, ook de transportkosten en de EU-invoerheffingen van belang. Voor de landen India, Argentinië, de VS en Oekraïne zijn deze kostenposten berekend en toegevoegd aan de kostprijs van de primaire sector in het betreffende land. Figuur 6.4 geeft de resultaten voor tafeleieren.

Figuur 6.4

Aanbiedingsprijs van tafeleieren in 2012 in Duitsland door de EU (gemiddelde) en Oekraïne, de VS, Argentinië en India (in eurocent per kg)

In het jaar 2012 is de kostprijs voor de Europese leghennenhouders verhoogd met de extra kosten voor huisvesting van hennen in verrijkte kooien. In figuur 6.4 zijn daarom de kosten verhoogd met 6 eurocent per kg eieren. De transportkosten binnen de EU zijn gesteld op 3 eurocent per kg eieren. De uiteindelijke aanbiedingsprijs voor Europese eieren komt dan uit op 105 eurocent per kg eieren. Voor eieren uit derde landen gelden transportkosten voor inlands transport en internationaal vervoer en er moeten EU-invoerheffingen betaald worden. Zoals in figuur 6.4 weergegeven worden de productiekosten van bijvoorbeeld Argentinië (69 eurocent) verhoogd met transportkosten (19 eurocent) en invoerheffingen (30 eurocent). De aanbiedingsprijs van eieren uit Argentinië is dan 118 eurocent per kg eieren.

Uit figuur 6.4 blijkt dat de EU-invoerheffingen de Europese markt beschermen voor grote hoeveelheden eieren uit derde landen. In incidentele gevallen, met zeer lage marktprijzen, in een land buiten de EU is het mogelijk dat uitvoer van schaaieieren naar de EU lucratief is. In de praktijk zal de factor versheid een belemmering vormen om schaaieieren over grote afstand te vervoeren. Alleen vanuit de Oekraïne is het mogelijk om schaaieieren binnen enkele dagen te vervoeren naar markten in Polen of het oosten van Duitsland. De situatie is echter

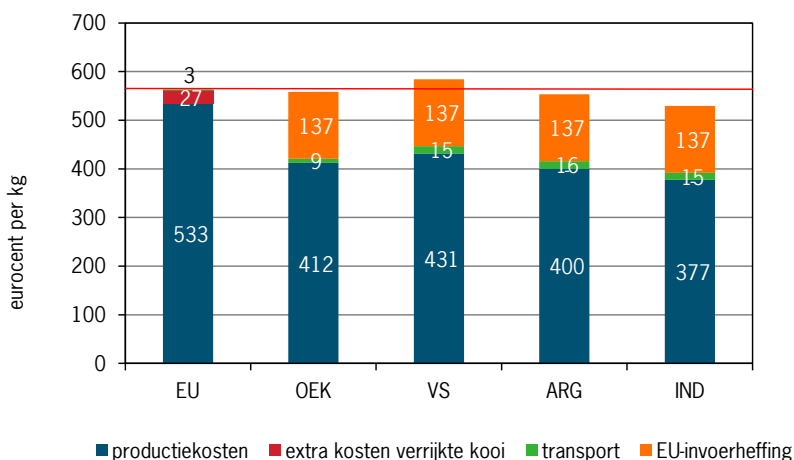
anders als importeieren verwerkt worden tot eierproducten die vervolgens ge-exporteerd worden naar derde landen. In dat geval hoeven geen invoerheffingen betaald te worden bij import van schaaleieren.

6.5 Aanbiedingsprijs van eipoeder uit derde landen in 2012

Voor de EU-landen en de derde landen is de kostprijs berekend van eipoeder. Het betreft hier heeleipoeder, waarbij de hele inhoud van het ei (eidooier en eiwit) gedroogd wordt tot poeder. Hierbij zijn de kosten voor de productie van eieren verhoogd met de kosten van een eierproductenfabriek. Voor een beschrijving van de uitgangspunten en rekenmethode wordt verwezen naar de betreffende LEI-studie (Van Horne, 2012b). Figuur 6.5 geeft de aanbiedingsprijs van heeleipoeder van de EU- en de derde landen.

Figuur 6.5

Aanbiedingsprijs van heeleipoeder in 2012 in Duitsland door de EU (gemiddelde) en Oekraïne, de VS, Argentinië en India (in eurocent per kg)

In het jaar 2012 is de kostprijs van EU-eipoeder verhoogd als gevolg van de extra kosten voor huisvesting van hennen in verrijkte kooien. In figuur 6.5 zijn daarom de kosten verhoogd met 27 eurocent per kg eipoeder. De transportkosten binnen de EU zijn gesteld op 3 eurocent per kg. De uiteindelijke aanbiedingsprijs voor Europees eipoeder komt dan uit op 563 eurocent per kg poeder. Voor eieren uit derde landen gelden transportkosten voor inlands transport en internationaal vervoer en er moeten EU-invoerheffingen betaald worden. Zoals in figuur 6.4 weergegeven worden de productiekosten van bijvoorbeeld Argentinië (400 eurocent) verhoogd met transportkosten (16 eurocent) en invoerheffingen (137 eurocent). De aanbiedingsprijs van eipoeder uit Argentinië is dan 553 eurocent per kg poeder.

Uit figuur 6.5 blijkt dat ondanks de EU-invoerheffingen enkele landen concurrerend eipoeder kunnen aanbieden op de Europese markt. Zeker in een situatie met lage marktprijzen in een land buiten de EU zullen grotere hoeveelheden eipoeder aangeboden worden. In tegenstelling tot schaaleieren is internationale handel in eipoeder lucratief door de relatief lage transportkosten en de lange houdbaarheid van het product. Eipoeder kan over lange afstanden vervoerd worden zonder dat kwaliteitsverlies optreedt omdat de houdbaarheidstermijn minimaal één jaar is.

Op basis van figuur 6.5 kan eenvoudig geïllustreerd worden dat verlaging van de EU-invoerheffingen de concurrentiepositie van de Europese eiersector verslechtert. In het geval van halvering van de EU-invoerheffing (naar 68,5 eurocent per kg eipoeder) hebben alle genoemde landen een duidelijk lagere aanbiedingsprijs van eipoeder dan de Europese producenten.

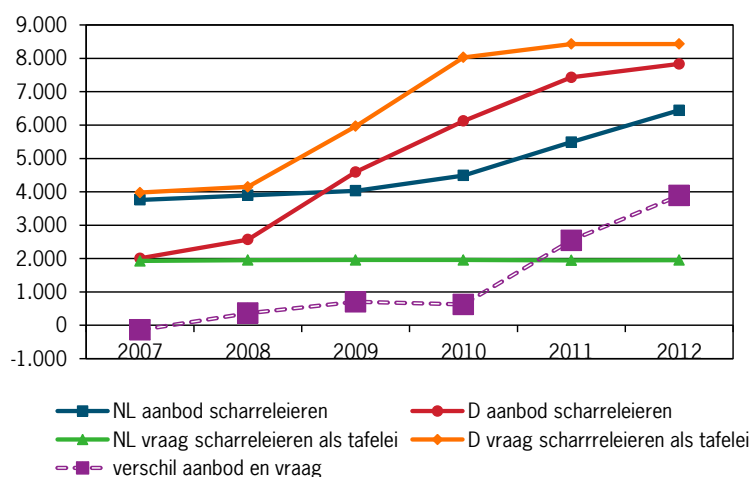
7 Marktperspectief

7.1 Vraag en aanbod van scharreleieren in Nederland en Duitsland in 2012

In zowel Nederland als Duitsland zijn scharreleieren de belangrijkste soort eieren die geproduceerd worden. Ook in de markt voor tafeleieren zijn scharreleieren in beide landen veruit de belangrijkste soort eieren. Op basis van de data in hoofdstuk 3 kan een inschatting gemaakt worden van het aanbod en de vraag naar scharreleieren. Dit kan alleen voor tafeleieren. Er zijn geen cijfers van de vraag naar scharreleieren bij de eierproductenindustrie.

Figuur 7.1 geeft de ontwikkeling van zowel aanbod als vraag naar scharreleieren in Nederland en Duitsland tussen 2007 en 2012.

Figuur 7.1 Ontwikkeling van het aanbod van scharreleieren en de vraag naar scharreleieren in de markt voor tafeleieren in Nederland en Duitsland tussen 2007 en 2012

Hierna volgt een korte toelichting op de lijnen in figuur 7.1 voor de ontwikkeling van vraag en aanbod in Nederland en Duitsland,

Vraag Nederlandse scharreleieren

Sinds de Nederlandse supermarkten geen kooi-eieren meer verkopen (vanaf 2004) is de vraag naar scharreleieren stabiel. De vraag is circa 2 mld. eieren per jaar.

Aanbod Nederlandse scharreleieren

Het aanbod scharreleieren wordt bepaald door het aantal scharrelhennen gehouden in Nederland. Op basis van de ontwikkeling van het aantal scharrelhennen is de productie van scharreleieren berekend. Het aanbod was circa 4,0 mld. eieren in 2007 en nam toe tot 5,5 mld. in 2011. Door de omschakeling van bedrijven in de eerste helft van 2012 is de productie toegenomen tot ruim 6,5 mld. scharreleieren.

Vraag scharreleieren in Duitsland

Door de recente verschuiving in vraag in Duitsland is tussen 2008 en 2011 de vraag naar scharreleieren toegenomen van ruim 4 naar meer dan 8 mld. eieren. De verwachting voor 2012 is gelijk aan de vraag voor 2011.

Aanbod Duitse scharreleieren

Het aanbod van scharreleieren in Duitsland is na het verbod op huisvesting in traditionele kooien fors toegenomen. In 2011 was het aanbod gestegen tot circa 7,4 mld. eieren. De verwachting voor 2012 is dat het aanbod nog iets zal stijgen tot 7,8 mln. eieren.

Figuur 7.1 illustreert dat de ontwikkeling van aanbod en vraag naar scharreleieren in Duitsland gelijk oploopt. Doordat de productie in Nederland toeneemt ontstaat er een 'overschot' aan scharreleieren. De lijn 'verschil' in figuur 7.1 geeft de ontwikkeling van het aantal scharreleieren dat buiten Nederland en Duitsland verkocht moet worden als tafelei of wordt verwerkt door de eierproductenindustrie. Door de snelle toename van de productie van scharreleieren in 2011 en 2012 in Nederland neemt de aanvoer naar de industrie in korte tijd toe van 1 mld. naar 4 mld. scharreleieren. De industrie moet trachten dit extra aanbod te verwerken en het scharreleierproduct voor een meerprijs te vermarkten. Als de vraag naar scharreleierproduct achterblijft, zal een deel van de producten zonder meerprijs verkocht worden. Er is dan geen ruimte voor de eierhandel en

de eierproductenindustrie om aan de pluimveehouder voor scharreleieren een hogere prijs te betalen dan voor kooi-eieren.

7.2 Markt voor eieren in het tussensegment in Nederland

Binnen Nederland worden eieren vermarkt in vier hoofdgroepen die gedefinieerd zijn volgens Europese handelsnormen: kooi, scharrel, vrije uitloop en biologische eieren. In aanvulling hierop zijn de laatste jaren eieren in het zogenaamde tussensegment op de markt gekomen. Het tussensegment is een verzameling producten die een dierenwelzijn en/of duurzaamheidsplus heeft ten opzichte van het gangbare product, maar een product dat niet biologisch is (Oosterkamp, 2011). Het onderscheid op duurzaamheid kan zich hierbij richten op verschillende aspecten. Voorbeelden zijn Milieukeur (een keurmerk voor milieukwaliteit, waarbij leghennenhouders inspanningen plegen voor vermindering van de milieubelasting; zie www.milieukeur.nl) en het Veluws Ei (een streekproduct met extra aandacht voor dierenwelzijn en milieu, zie www.bleieren.nl). Van meer recente datum is de aandacht voor de CO₂-voetafdruk, waarbij een product zich kan onderscheiden door een lagere uitstoot van broeikasgassen tijdens de productie. Al deze voorbeelden vallen in de categorie tussensegment, maar dit neemt niet weg dat in de pluimveehouderij vooral de producten met het Beter Leven kenmerk als tussensegment vermarkt worden. Het Beter Leven kenmerk van de Nederlandse Dierenbescherming omvat drie niveaus om eieren te produceren met respectievelijk 1, 2 of 3 sterren. De belangrijkste kenmerken voor de drie niveaus zijn hieronder beschreven (DB, 2012).

Extra eisen 1 ster Beter Leven ten opzichte van scharrelhennen:

- De stal heeft daglicht.
- Dagelijks wordt er graan gestrooid en krijgen de kippen stobalen ter verrijking van de leefomgeving.
- Minimaal acht uur per dag is er toegang tot een overdekte uitloop. Deze is minimaal 20% van de oppervlakte van de stal

Extra eisen 2 sterren Beter Leven ten opzichte van scharrelhennen met vrije uitloop:

- Dagelijks wordt er graan gestrooid en krijgen de kippen stobalen ter verrijking van hun leefomgeving.

- De kippen hebben minimaal acht uur per dag toegang tot een overdekte uitloop. Deze is minimaal 50% van de oppervlakte van de stal
- De uitloop in de open lucht is voor minimaal 16 m² per hectare voorzien van beschutting in de vorm van bomen, struiken en/of zogenaamde schuiltafels.

Extra eisen 3 sterren Beter Leven ten opzichte van scharrelhennen met vrije uitloop:

- De stal heeft daglicht.
- Kippen hebben toegang tot een uitloop in de open lucht die voorzien is van beschutting in de vorm van bomen, struiken of andere begroeiing.
- De snavels van de kippen worden niet behandeld.

In Nederland krijgen momenteel eieren geproduceerd door biologische hennen en de eieren van het rondeel-stalsysteem 3 sterren volgens het Beter Leven kenmerk.

Er zijn geen recente cijfers bekend van de aantallen hennen gehouden volgens de Beter Leven kenmerken. In een rapport van de Dierenbescherming (DB, juni 2011) worden de volgende aantallen genoemd voor 2010: 1 ster 273.000 hennen, 2 sterren 1.555.000 hennen en 3 sterren (rondeel) 30.000 hennen. Officiële cijfers over de aantallen in 2011 of 2012 zijn niet beschikbaar. Wel is bekend dat er inmiddels 3 stallen zijn met rondeel, waardoor het totaal aantal hennen momenteel 90.000 is.

Het aantal van 1,5 mln. hennen gehouden volgens het 2-sterrenconcept is naar schatting 30 tot 35% van het aantal hennen gehouden met vrije uitloop. De eieren met het 2-sterrenkenmerk worden bijna uitsluitend in de Nederlandse supermarkten verkocht. De verwachting van de eierhandel is dat dit aandeel de komende jaren verder zal toenemen en dat uiteindelijk alle uitloopeieren in Nederland verkocht zullen worden met het 2-sterrenkenmerk. Voor de legghenhouder is het relatief eenvoudig om over te schakelen van vrije uitloop naar het 2-sterrensysteem. Er zijn geen grote investeringen nodig. Op het merendeel van de bedrijven is al een overdekte uitloop aanwezig omdat bedrijven veelal moeten voldoen aan de private kwaliteitsregelgeving KAT ('Verein für Kontrollierte Alternative Tierhaltungsformen', zie ook www.was-steht-auf-dem-ei.de) voor de export van vrije uitloopeieren naar Duitsland. De aanpassingen om te voldoen aan het 2-sterrensysteem betreffen verrijking van de uitloop, voeding (graan bijstrooien) en kleine aanpassingen in het management.

Het aantal hennen gehouden met 1 ster is relatief klein. Het aantal van 273.000 was in 2010 circa 2% van het totaal aantal scharrelhennen. Volgens in-

formatie uit de sector is het aantal in 2011 niet duidelijk toegenomen. Knelpunt is dat de leghennenhouders moet investeren in een overdekte uitloop. Hier komt nog bij dat recent de extra eis is toegevoegd dat alle stallen op het bedrijf een overdekte uitloop hebben om in aanmerking te komen voor het 1-sterkenmerk. De eieren met 1 ster worden uitsluitend verkocht in de Nederlandse supermarkten.

7.3 Markt voor alternatieve eieren in de omringende landen

Duitsland

In Duitsland hebben de scharreleieren het grootste aandeel in de markt voor tafeleieren. Het aandeel vrije uitloopeieren en biologische eieren neemt de laatste jaren iets toe (zie figuur 3.7). De private controle instantie KAT geeft een label uit voor alternatieve houderijsystemen. Hieronder vallen de houderij van scharrelhennen en systemen met vrije uitloop. KAT heeft enkele aanvullende eisen ten opzichte van de EU-normen (bijvoorbeeld de eis van een overdekte uitloop). Op dit label staat 'Tierschutz geprüft' (gecontroleerd op dierenwelzijn).

De overheid in Duitsland vindt dierenwelzijn een belangrijk thema. Dit blijkt uit de wetgeving voor kooihuisvesting van leghennen die duidelijk hogere eisen stelt dan de EU-regelgeving. Echter, de Duitse consument koopt graag goedkoop. De markt voor het tussensegment is nog onontgonnen. Recent hebben enkele dierenwelzijnsorganisaties gezamenlijk een welzijnslabel voor pluimvee ontwikkeld. Er lijkt bij de consumenten in Duitsland een latente belangstelling te zijn voor het tussensegment. Dit biedt exportkansen voor Nederland. Van belang is dat de Duitse dierenwelzijnsschema's aansluiten op die in Nederland (Oosterkamp, 2011).

In Duitsland is er een grote vraag naar goedkope, maar kwalitatief hoogwaardige eieren. De Nederlandse eiersector kan aan deze vraag voldoen door het leveren van verse scharreleieren. Traceerbaarheid en veiligheid zijn belangrijke thema's voor retailers. Consumenten associëren hierbij regionale herkomst met traceerbaar en veilig. Voor de Nederlandse eiersector is het belangrijk te communiceren dat het product veilig is en in de nabijheid van het afzetgebied geproduceerd is. In Duitsland zal voor het hogere marktsegment (het speciaal ei) de regionaliteit een belangrijke bepalende aankoopfactor zijn (informatie eierhandel).

Verenigd Koninkrijk

In het VK hebben de vrije uitloopeieren ('free range') het grootste aandeel (zie ook figuur 3.10) in de markt voor tafeleieren. Het aandeel vrije uitloopeieren is de laatste jaren gegroeid naar bijna 50% (BEIC, 2012). Het overgrote deel van de eieren is geaccrediteerd via de RSPCA (de Engelse Dierenbescherming). Het aandeel scharreleieren ('barn') is met 4% in 2011 klein. In het VK liggen kooieieren nog in de schappen van de supermarkten.

De overheid ziet voor zichzelf op het terrein van dierenwelzijn een bemiddelende rol weggelegd voor het goed functioneren van de markt, naast de toezichthoudende rol ten aanzien van de wettelijke minimumeisen. De consumenten in het VK hebben een sceptische belangstelling voor nieuwe ontwikkelingen en dit geldt ook voor het tussensegment voor dierenwelzijn (Oosterkamp, 2011). De grote retailers hebben een belangrijke initiërende rol in de ontwikkeling van duurzame en welzijnsvriendelijk geproduceerde producten. Deze producten worden vaak verkocht als eigen huismerk waarbij 'Buy British' vaak een rol speelt. In het VK spelen actiegroepen een actieve rol en adviseren consumenten ten minste scharreleieren of bij voorkeur vrije uitloopeieren te kopen. Retailers die geen kooieieren verkopen krijgen de 'Good Egg Award'. De RSPCA ontwikkelde het Freedom Food-label. Een voorbeeld van een nieuw concept is 'Happy Egg'. De eieren worden geproduceerd volgens de houderij met vrije uitloop, maar met een plus in de vorm van verrijking in de uitloop met schaduwplekken, extra 'speeltjes', veel zandbaden en 'klimrekken' (Happy Egg, 2012).

In tegenstelling tot andere producten is bij tafeleieren het herkomstland direct zichtbaar voor de consument. Dit is een duidelijke beperking bij export van Nederlandse eieren omdat de Britse consument via Buy British-acties gestimuleerd wordt Britse producten te kopen. Een tweede belemmering is de actieve vermarkting van Britse eieren geproduceerd volgens de Lion Code. Circa 85% van de eieren in het VK worden momenteel geproduceerd volgens deze standaard, die vooral betrekking heeft op voedselveiligheid. Voor de productie van Freedom Food-gecertificeerde eieren geeft de Britse controleorganisatie ook buitenlandse producenten certificaten. Door de economische crisis is de Britse consument prijsbewuster gaan inkopen. Hierdoor heeft de Nederlandse eiersector zeker kansen op de Britse markt voor scharreleieren (als goedkopere variant van de vrije uitloopeieren) en eieren met een hogere toegevoegde waarde gecertificeerd als Freedom Food.

Frankrijk

In Frankrijk is de diversiteit in aanbod van eieren erg groot. Twee soorten eieren komen echter het meeste voor in de schappen, namelijk kooi-eieren en vrije uitloopeieren. Het aandeel scharreleieren is klein (zie figuur 3.10). Kooi-eieren worden veelal in grote verpakkingen tegen een lage prijs aangeboden. Binnen de groep vrije uitloopeieren is er onderscheid tussen de standaard en de door Label Rouge gecertificeerde. De Franse consument is van oudsher gericht op kwaliteit en smaak. Deze voorkeur bepaalt voor een belangrijk deel de vraag naar duurzame producten (Oosterkamp, 2011). Het is echter de vraag of dit ook geldt voor eieren. Er is in Frankrijk een tendens waar te nemen naar meer aandacht voor duurzaamheid, vooral op milieugebied en minder op dierenwelzijn. De overheid stelt zich hierbij op als een drijvende kracht. Verder zijn er geen expliciete initiatieven of ambities van actorgroepen die tussensegmenten stimuleren.

Er zijn zeker kansen voor Nederlandse scharreleieren die vermarkt kunnen worden vanuit het milieuaspect. Een belemmering kan zijn dat de Franse consument veel aandacht heeft voor herkomst en authenticiteit. In een recente analyse van de Rabobank (Mulder, 2012) zijn de exportmogelijkheden voor Nederlandse eieren voor een aantal omringende landen ingeschat. Hierbij wordt vooral Frankrijk genoemd als potentiële exportbestemming. De afzetmogelijkheden worden gekwantificeerd als zijnde 50.000 ton (uitgedrukt in aantallen eieren is dit circa 800 mln. stuks).

8 Conclusies en analyse concurrentiekracht

Situatie sector

De Nederlandse eiersector heeft een turbulente periode achter de rug. De veelal gespecialiseerde leghennenbedrijven hadden eerst een periode met extreem hoge inkomens in 2009 gevolgd door een diep dal met een zeer negatief inkomen in 2011. De verstoring van de marktsituatie is veroorzaakt door Europese en nationale regelgeving waarbij leghennenhouders van de traditionele kooihuisvesting moesten omschakelen naar koloniehuisvesting of alternatieve huisvesting voor leghennen. De inkomens hebben ook een directe invloed op de solvabiliteit van de bedrijven. Door investeringen gefinancierd met nieuwe leningen is de solvabiliteit, vooral op de grotere bedrijven, gedaald tot onder de 50%. Door de recente stijging in de prijs voor pluimveevoer stijgt de kostprijs van eieren. Voor de leghennenhouder is het van groot belang dat de opbrengstprijs meestijgt met de kostprijs om uiteindelijk toch een redelijk inkomen te verwerven met het houden van leghennen.

Aanbod en vraag eieren in Nederland

De productie van eieren in Nederland is de laatste jaren iets toegenomen tot ruim 10 mld. eieren in 2011. Door de omschakeling van bedrijven naar alternatieve houderijsystemen is het aanbod in 2012 voor 80 à 85% alternatieve eieren (scharrel, vrije uitloop en biologisch). De Nederlandse vraag naar tafeleieren betreft voor 92% alternatieve eieren, vooral scharreleieren. Meer dan de helft van de Nederlandse eieren wordt geëxporteerd naar omringende landen, waarbij Duitsland veruit de belangrijkste afnemer is.

Aanbod en vraag eieren in Duitsland

Het aanbod van eieren was in 2009 en 2010 in Duitsland duidelijker lager door de leegstand van bedrijven ten tijde van omschakeling van traditionele kooihuisvesting naar koloniehuisvesting of alternatieve houderijsystemen. Medio 2012 is de productie echter weer op het niveau van 2008. Gelijktijdig met het grotere aanbod van scharreleieren is ook de vraag naar deze eieren in Duitsland toegenomen.

Kostprijs scharreleieren

In enkele landen in Noordwest-Europa worden scharrelhennen gehouden op een vergelijkbare wijze als in Nederland. De kostprijs op het primaire bedrijf in Nederland is vergeleken met die in Duitsland, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en Denemarken. Uit de vergelijking blijkt dat de Nederlandse kostprijs van scharreleieren 5% lager is dan in Frankrijk, het VK en Denemarken. Het verschil met Duitsland is slechts enkele procenten. De lagere kostprijs in Nederland wordt vooral veroorzaakt door de lagere voerprijs en de goede technische resultaten (meer eieren per hen en een lage voederconversie). Het gebruik van volièresystemen geeft ook voordelen waardoor de arbeidsproductiviteit hoger is en de huisvestingskosten lager zijn. In Frankrijk en het VK wordt nog veel gewerkt met het traditionele scharrelstelsel. Ongunstig voor de Nederlandse leghennenhouders zijn de hoge mestafzetkosten.

Kostprijs kooi-eieren

Voor het basisjaar 2011 is de kostprijs van kooi-eieren vergeleken met andere landen, namelijk Duitsland, Frankrijk, Spanje, Italië, het Verenigd Koninkrijk, Polen en Denemarken. Deze vergelijking is gemaakt voor de houderij van hennen in traditionele kooihuisvesting. In deze vergelijking hebben Spanje en Polen de laagste kostprijs. Daarna volgt Nederland. De landen met de hoogste kostprijs zijn Denemarken, Italië en het VK. Nederland heeft, samen met Denemarken, de laagste voerprijs en gunstige technische resultaten. Daartegenover staan hoge mestafzetkosten. De lage kostprijs in Polen, en in mindere mate ook in Spanje, wordt veroorzaakt door lagere huisvestingskosten (goedkopere stallen door lagere bouwkosten), goedkopere arbeid en het ontbreken van mestafzetkosten.

Na 2012 zullen voor alle landen de huisvestingskosten stijgen doordat de leghennenhouders omschakelt naar verrijkte kooien of alternatieve houderijssystemen. Voor leghennenhouders in Nederland en Duitsland gelden aanvullende eisen omdat in deze landen het koloniesysteem als minimum wordt gesteld. De kostprijsverhoging voor koloniehuisvesting is 9% en voor verrijkte kooien 7% ten opzichte van traditionele kooihuisvesting. Dit betekent dat het verschil in kostprijs voor kooi-eieren tussen Nederland en Duitsland en de andere landen iets groter wordt.

Kostprijs in landen buiten de EU

De kostprijs voor eieren in enkele landen buiten de EU is 20 tot 30% lager. In 2011 was de kostprijs in Oekraïne en de VS 79%, in Argentinië 75% en in India 71% van het EU-gemiddelde. In deze landen is de kostprijs vooral lager door

de lagere voerprijs. Ook zijn de kosten voor huisvesting en arbeid lager en ontbreken mestafzetkosten. Ook is de opbrengstprijs van de oude hennen relatief hoog in Oekraïne en India. De kostprijs is ook laag door het ontbreken van wet- en regelgeving op het terrein van milieu, voedselveiligheid en dierenwelzijn. Het aandeel van kosten direct gerelateerd aan EU-wetgeving was in 2010 bijna 9% en in 2012, na invoering van de verrijkte kooi, ruim 15%.

Aanbiedingsprijs van eipoeder

Argentinië, India en de VS zijn op de internationale markt belangrijke aanbieders van eipoeder. Gedroogd eierproduct kan over lange afstanden getransporteerd zonder kwaliteitsverlies en tegen lage kosten. In 2012 kunnen de genoemde derde landen concurrerend eipoeder aanbieden. Dit kan ondanks de EU-invoerheffingen. Dit is mede het gevolg van de hogere kostprijzen in de EU als gevolg van het verbod op het houden van hennen in traditionele kooihuisvesting. Bij verlaging van de invoerheffingen, als resultaat van een bi- of multilateraal vrij-handelsakkoord, zal de concurrentiekracht van de Europese eierproductenindustrie fors afnemen. Door lagere opbrengstprijzen zal ook de primaire sector de gevolgen voelen.

Aanbod scharreleieren

Vooraf in Nederland en Duitsland is er vraag naar scharreleieren. In Duitsland is sinds 2008 zowel de vraag als het aanbod van scharreleieren snel toegenomen. In Nederland is de vraag naar scharreleieren in de markt voor tafeleieren al jaren stabiel. Door de recente omschakeling van leghennenhouders in Nederland naar houderijsystemen met scharrelhennen is het aanbod groter dan de vraag. Dit betekent dat een belangrijk deel van de scharreleieren verwerkt moet worden in de eierproductenindustrie. Gezien de hogere kostprijs voor scharreleieren in vergelijking met kooi-eieren is het van groot belang dat voor het scharrel-eierproduct een hogere opbrengstprijs gerealiseerd kan worden. Alleen dan kunnen de leghennenhouders via een hogere prijs gecompenseerd worden voor de hogere kosten die horen bij de productie van scharreleieren. Gezien het relatief hoge aandeel kooi-eieren in de markt voor tafeleieren in het VK en Frankrijk zijn er waarschijnlijk ook afzetmogelijkheden voor scharreleieren in deze landen.

Tussensegment

Het tussensegment is een verzameling van producten die een dierenwelzijn en/of duurzaamheidsplus heeft ten opzicht van het gangbare product. In de pluimveehouderij zijn het vooral producten met een Beter Leven kenmerk die

in het tussensegment vermarkt worden. De leghennen worden dan gehouden met extra aandacht voor dierenwelzijn. De verwachting is dat vooral de productie volgens het systeem met 2 sterren verder uitgebreid wordt de komende jaren. Er zijn mogelijkheden voor afzet van tussensegment eieren in het Verenigd Koninkrijk en Duitsland. In beide landen is dierenwelzijn een belangrijk thema.

SWOT-analyse

Alle kansen, bedreigingen, sterkten en zwakten onder andere genoemd in dit rapport kunnen worden samengevat in een zogenaamd SWOT-model (Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats). Tabel 8.1 geeft een overzicht van de belangrijkste onderdelen in de SWOT voor de eiersector.

Tabel 8.1 SWOT-model eiersector Nederland	
Sterkten - Vakmanschap leghennenhouders met goede technische resultaten - Structuur met gezinsbedrijven met inzet eigen arbeid en kapitaal door ondernemer - Lagere kostprijs in vergelijking met omringende landen, mede door lagere voerprijs - Goed georganiseerde eierhandel met efficiënte logistiek - Aanwezigheid eierproductenindustrie die eierstromen optimaal verwerkt in samenwerking of integratie met eierhandel - Gunstige ligging tot afzetmarkten in omringende landen - Maatschappelijk draagvlak met positief imago voor alternatieve houderijsystemen - Innovatiekracht gericht op ontwikkeling nieuwe houderijsystemen en vermarkten meerwaardeconcepten	Zwakten - Hoge mestafzetkosten voor primaire sector - Systeem van pluimveerechten en strikt vergunningenbeleid belemmeren bedrijfsvergroting - In Nederland zijn de kosten voor energie hoog, mede door de energieheffing - Solvabiliteit is laag voor een deel van de leghennenbedrijven - Op een aantal deelterreinen is er geen level playing field. Nederland loopt voorop op andere EU-landen met wetgeving voor huisvesting van hennen - De afzetmarkt is sterk eenzijdig gericht op Duitsland - De markt voor scharreleierproduct is nog onvoldoende ontwikkeld

Tabel 8.1 **SWOT-model eiersector Nederland (vervolg)**

Kansen	Bedreigingen
- Afzet van tussensegment eieren in Duitsland en het VK - Afzet van scharreleieren als tafelei in VK en Frankrijk - Verhoging van het imago van het Nederlandse ei door het hoge niveau van dierenwelzijn en voedselveiligheid en de lage CO₂-voetafdruk in vergelijking met andere bronnen van dierlijk eiwit - Verwaarding van het eierproduct van scharreleieren via product- en marktinnovatie als gevolg van veranderende marktvraag van voedingsindustrie en consumenten.	- Verdere toename van de Duitse eierproductie met een zelfvoorzieningsgraad boven 70% - Eisen van supermarkten in Duitsland met voorkeur voor Duitse eieren - Toename van het aantal bedrijven met vrije uitloop met risico's voor diergezondheid en volksgezondheid (onder andere uitbraak van vogelgriep) - Vrijhandelsakkoorden met derde landen en verlaging van invoerheffing voor eieren en eierproducten - Aanvullende wetgeving van de Nederlandse overheid waardoor Nederland vooroploopt ten opzichte van de omringende landen (bijvoorbeeld koloniehuisvesting en ingrepenbesluit) - Afbouw van organisaties die samenwerking in de keten bevorderen (productschap PPE) en zorgen voor goede tweedelijns gezondheidszorg (GD)

Voor de eiersector is het van belang om de sterken te combineren met de kansen. De sterke kanten van de Nederlandse primaire sector en de eierhandel om tegen lage kosten een scharrelei te produceren, sorteren/verpakken en te transporteren biedt mogelijkheden om scharreleieren te vermarkten in Frankrijk en het VK. In deze landen kan mogelijk een deel van de consumenten die nu nog kooi-eieren kopen worden gestimuleerd tegen een relatief geringe meerprijs om te schakelen naar Nederlandse scharreleieren. Het goede Nederlandse imago met een hoog niveau van dierenwelzijn en voedselveiligheid kan dit ondersteunen.

Ook kunnen de sterke punten van de eierproductenindustrie (schaalgrootte, samenwerkingsverbanden met de eierhandel, en innovatiekracht) ingezet worden om tot een optimale verwaarding te komen van scharreleieren. Dit betekent

met product- en marktinnovatie actief inspelen op een veranderende marktvraag van voedingsindustrie en consumenten.

Literatuur en websites

Amling, C., september 2012. *Zentralverband Eier (ZVE). Country report Germany*. International Egg Commission. Conference London.

DB, 2011. *Jaarrapport Beter Leven Kenmerk 2007-2010*. Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren. Juni. [Beterleven.dierenbescherming.nl](http://beterleven.dierenbescherming.nl).

DB, 2012. Website: beterleven.dierenbescherming.nl

BEIC, 2012. *Eggs facts and figures* on <http://www.egginfo.co.uk/page/ukeygs>

Bracke, M. (editor), september 2009. *Animal welfare in a global perspective*. Report 240. Lelystad: Wageningen UR Livestock Research.

Boone, J.A en M.A. Dolman, juni 2010. *Duurzame Landbouw in Beeld 2010*. Rapport 105. Wageningen: Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu.

Bont, C.J.A.M. de, W.H. van Everdingen, A. van der Knijff en H.A.B. van der Meulen, december 2012. *Actuele ontwikkeling van resultaten en inkomens in de land- en tuinbouw in 2011*. Rapport 2011-063. Den Haag: LEI.

DGS 2012. Tijdschrift DGS intern met MEG Marktinformatie Eier&Geflügel.

Happy egg, 2012. Website <http://thehappyegg.co.uk/>

Horne, P.L.M. van, december 2008. *Productiekosten van consumptie-eieren. Een internationale vergelijking*. Rapport 2008-071. Den Haag: LEI.

Horne, P.L.M. van, C.P.A. van Wagenberg, M.A. de Winter, R. Hoste, S.I. Senesi, M.M. Barilatti, M. Daziano, I.D.C. Martino, en M.M.T. Becerra, 2010. *The poultry and pig sector in Argentina : husbandry practice and animal welfare*. LEI Wageningen UR. Report 2010-005. The Hague: LEI.

Horne, P. van, maart 2012a. *Economics of housing systems*. International Egg Commission. Spring Conference. Venice.

Horne, P. van, november 2012b. *Competitiveness of the EU egg industry*. LEI report 2012-065. The Hague, November 2012.

IEC september 2012. *Annal Review 2012*. International Egg Commission. London.

MEG 2012. *MAG-Marktbilanz Eier und Gefluegel 2012*. Eugen Ulmer KG. Stuttgart.

Mulder, N.D., april 2012. *Stategische visie op de Nederlandse eiersector in de Duitse markt*. Rabobank International. Lezing voor ANEVEI. Renkum.

Oosterkamp, E.B, B. Bremmer, R. Hoste en K.H. de Greef, augustus 2011. *Verkenning van dierlijke tussensegmenten in onze buurlanden: Duurzaam varkensvlees, pluimveevlees en eieren*. Rapport 2011-028. Den Haag: LEI.

PVE 2012a, 21 september 2012. *Verdeling bedrijven en aantal hennen naar houderijsysteem op basis van KIP-systeem*. Informatie PVE per mail. Zoetermeer.

PVE 2012b, april 2012. *Vee, Vlees en Eieren in Nederland. Kengetallen 2011*. Uitgave 2012. Productschappen Vee, Vlees en Eieren. Zoetermeer.

Bijlage 1

Uitvoerbestemming van consumptie-eieren

Tabel B1.1	Uitvoerbestemming consumptie-eieren (% van aantallen) 1995-2011								
	1995	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Duitsland	68,8	64,3	75,0	74,1	70,2	73,8	71,9	79,1	74
Belgie	5,4	3,4	3,8	4,5	5,6	3,2	6,0	4,8	7,8
Zwitserland	3,4	1,9	3,1	3,1	7,6	6,9	3,9	2,8	4,5
Frankrijk	2,9	5,9	2,6	1,7	0,7	1	3,2	1,7	1,5
VK	2,7	6,1	3,7	4,4	3,6	3,8		1,3	2,0
Overig	16,8	18,4	11,8	12,2	12,3	11,3	15,3	10,3	10,2
Totaal (mln.)	6.055	6.325	5.700	5.750	5.960	6.091	6.266	7.020	6.800

Bijlage 2

Methode van kostprijsberekening

De kostprijs geeft de kosten weer die het maken van een eenheid product, in dit geval eieren, met zich meebrengt. Hierbij wordt de continuïteit van het pluimveebedrijf als basis genomen, waarbij investeringen op basis van vervangingswaarde worden toegerekend aan het eindproduct. Voor een bedrijf dat maar één product voortbrengt, is het bepalen van de kostprijs relatief eenvoudig. In deze studie wordt uitgegaan van professionele en gespecialiseerde bedrijven met leghennen die uitsluitend gericht zijn op het produceren van consumptie-eieren. Voor dergelijke bedrijven kunnen alle algemene en vaste kosten van het bedrijf worden toegerekend aan het eindproduct eieren.

De kostprijs van eieren wordt gedefinieerd als de totale kosten, verminderd met alle opbrengsten, uitgezonderd de opbrengst van eieren. Voor de leghennenhouderij betekent dit dat de kosten voor aankoop van jonge hennen verminderd worden met de opbrengsten van de oude hennen. Het verschil is de kostenpost afschrijving hennen. De som van de toegerekende en niet toegerekende kosten zijn de totale kosten. De totale kosten per opgehokte hen worden vervolgens gedeeld door het aantal kg eieren geproduceerd per opgehokte hen.

Tabel B2.1	Opbouw van de kostprijs van eieren
<i>Toegerekende kosten</i>	
Afschrijving hen	
Voederkosten	
Overig	
<i>Niet toegerekende kosten</i>	
Arbeid	
Huisvesting	
Algemene kosten	
<i>Totale kosten per opgehokte hen</i>	
<i>Totale kosten per kg eieren</i>	

Om te komen tot een kostprijsberekening zijn meerdere uitgangspunten nodig. De uitgangspunten zijn te verdelen in drie groepen, namelijk algemene, technische en financiële uitgangspunten. In tabel B2.2 staat een volledige lijst van alle

uitgangspunten met daarbij tussen haakjes de bijbehorende eenheid. Op basis van deze uitgangspunten worden de totale kosten per opgehokte hen berekend.

Voor de verschillende landen wordt als uitgangspunt genomen het professionele gespecialiseerde leghennenbedrijf. De uitgangspunten voor technische resultaten en prijzen zijn gebaseerd op de situatie op deze bedrijven.

Tabel B2.2	Uitgangspunten voor de berekening van de kostprijs van eieren
<i>Algemene uitgangspunten</i>	
-	bedrijfs grootte (aantal hennen)
-	leg hennen per arbeidskracht (aantal hennen)
-	afschrijvingstermijn van de stal (jaren)
-	afschrijvingstermijn van de inventaris (jaren)
-	rente (percentage)
-	onderhoud stal (percentage van investering per jaar)
-	onderhoud inventaris (percentage van de investering per jaar)
-	algemene bedrijfskosten (euro per jaar)
-	arbeidsvergoeding (euro per uur)
<i>Technische uitgangspunten</i>	
-	lengte legperiode (dagen)
-	lengte leegstandperiode (dagen)
-	eieren per opgehokte hen (aantal)
-	gemiddeld eigewicht (gram)
-	voederconversie (kg voer/ kg eieren)
-	bezetting (aantal hennen per m ² staloppervlakte)
-	eindgewicht van de hennen (gram)
-	uitval (percentage)
<i>Financiële uitgangspunten</i>	
-	investering stal (euro per m ² oppervlakte)
-	investering inventaris (euro per m ² oppervlakte)
-	voerprijs (euro per 100 kg)
-	jonge hen (euro per 17-weekse hen)
-	mestafzetkosten (euro per ton mest)
-	afleverkosten (euro per hen)
-	gezondheidszorg (euro per hen)
-	elektriciteit (euro per hen)
-	overige toegerekende kosten (euro per hen)
-	opbrengstprijs oude hennen (euro/kg)

Bijlage 3

Uitgangspunten en resultaten kostprijs eieren in verschillende houderijsystemen

Per januari 2012 is het verboden leghennen te houden in traditionele kooihuisvesting. In Europa moeten leghennenhouders overschakelen naar verrijkte kooien of alternatieve houderijsystemen. In Nederland en Duitsland zijn verrijkte kooien niet toegestaan en is de koloniehuisvesting de minimumstandaard. De meest voorkomende vorm van alternatieve houderij is een systeem met scharrelhennen in volières. Tabel B3.1 geeft de uitgangspunten voor arbeid en investeringen voor de vier genoemde houderijsystemen. Tabel B3.2 geeft de technische uitgangspunten en tabel B3.3 geeft de opbouw en van de kostprijs en de uiteindelijke kostenverhoging in eurocenten per kg eieren en in percentage ten opzichte van de traditionele kooihuisvesting.

Tabel B3.1 Uitgangspunten voor arbeid en investeringen				
	Traditionele kooi	Verrijkte kooi	Kolonie	Scharrel
<i>Arbeid</i>				
Aantal hennen per arbeidskracht	60.000	55.000	55.000	40.000
<i>Gebouwen</i>				
Bezetting (hennen/m ² staloppervlakte)	35	27	22	18
Staloppervlakte totaal (bruto m ³ staloppervlakte)	1.909	2.237	2.706	2.414
<i>Investering</i>				
Stal (euro per hen)	6,05	7,73	9,35	11,47
Inventaris (euro per hen)	6,50	10,60	12,20	9,00
Overige inventaris (euro per hen)	2,70	2,95	3,10	4,50
Inventaris totaal (euro per hen)	9,20	13,55	15,30	13,50
Totaal stal en inventaris (euro per hen)	15,25	21,27	24,65	24,97

Tabel B3.2 Technische uitgangspunten				
	Traditionele kooi	Verrijkte kooi	Kolonie	Scharrel
Legperiode (dagen)	400	400	400	392
Eieren per opgezette hen (stuks)	340	340	340	326
Uitval (%)	7,00	7,00	7,00	9,00
Voerverbruik/hen/dag (gram)	111	111	111	123
Uitval = uitval van de hennen als percentage van het aantal bij aanvang van de legperiode.				

Tabel B3.3		Kostprijs per houderijsysteem en de kostenverhoging (in eurocent per kg eieren en in percentage) ten opzichte van de traditionele kooihuisvesting (prijsniveau 2011)			
		Traditionele kooi	Verrijkte kooi	Kolonie	Scharrel
<i>Kosten (euro) per opgezette hen</i>					
Jonge hen (17 weken)		3,30	3,30	3,30	3,70
Voer		10,29	10,29	10,29	11,07
Toegerekende kosten		1,29	1,51	1,51	1,39
Huisvesting		1,91	2,75	3,16	3,08
Arbeid		0,99	1,10	1,10	1,51
Algemene kosten		0,37	0,41	0,41	0,51
Opbrengst oude hen		0,27	0,27	0,27	0,26
Totale kosten		17,89	19,10	19,51	20,99
Kostprijs per ei (eurocent)		5,26	5,62	5,74	6,44
Kostprijs per kg (euro)		0,85	0,91	0,93	1,04
Toename (% ten opzichte van traditionele kooi)			6,8	9,1	22,4

LEI Wageningen UR ontwikkelt voor overheden en bedrijfsleven economische kennis op het gebied van voedsel, landbouw en groene ruimte. Met onafhankelijk onderzoek biedt het zijn afnemers houvast voor maatschappelijk en strategisch verantwoorde beleidskeuzes.

LEI Wageningen UR vormt samen met het Departement Maatschappijwetenschappen van Wageningen University en het Wageningen UR, Centre for Development Innovation de Social Sciences Group.

Meer informatie: www.wageningenUR.nl/lei

